

Underlag för budget 2026 med inriktning 2027 och 2028 för Järva stadsdelsnämnd

Innehållsförteckning

1 Strategisk inriktning.....	4
2 Lokala utvecklingsbehov.....	7
2.1 Välbefinnande och hälsa	7
2.2 Uppväxtvillkor och utbildning	9
2.3 Arbete och företagande	10
2.4 Boende och stadsmiljö	12
2.5 Demokrati och trygghet	13
2.6 Miljö och klimat.....	15
3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden	16
3.1 Förskoleverksamhet	16
3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid	18
3.3 Äldreomsorg.....	20
3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	22
3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri	24
3.6 Stadsmiljöverksamhet	29
3.7 Ekonomiskt bistånd.....	30
3.8 Arbetsmarknadsåtgärder	32
3.9 Övrigt	33
4 Sammanfattande ekonomisk analys.....	35
4.1 Drift.....	36
4.2 Investeringar.....	38
4.3 Verksamhetsprojekt	40
5 Lokalförsörjningsplan.....	40
5.1 Sammanfattning	40
5.2 Planeringsförutsättningar	41
5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling.....	43
5.4 Samverkan.....	45
5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet.....	46
5.5.1 Nuläge 31 januari 2025.....	46
5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)	47
5.5.3 Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)	48
5.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet	48
5.6.1 Nuläge 31 januari 2025.....	48

5.6.2	Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden).....	50
5.6.3	Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden).....	52
5.7	Övrig information	52
6	Övriga redovisningar	52

Bilagor

Bilaga 1: Sdn 01 Fleråring 2025.2

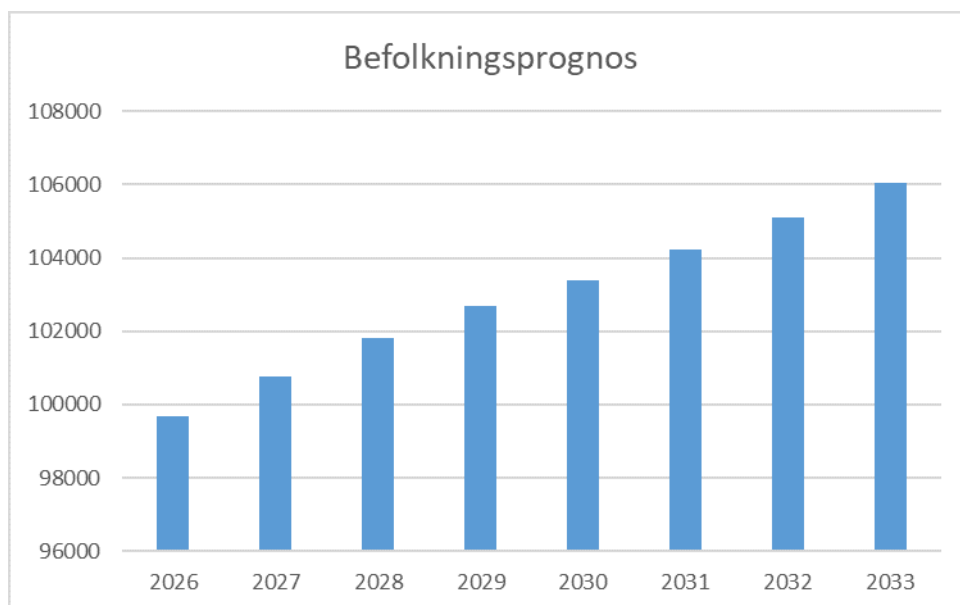
1 Strategisk inriktning

Demografisk utveckling under planperioden och på längre sikt

Järva stadsdelsområde har tio stadsdelar med varierande bebyggelse och demografi. Stadsdelarna är Akalla, Bromsten, Flysta, Husby, Kista, Lunda, Rinkeby, Solhem, Sundby och Tensta. Befolkningen var 95 506 (2024) och förväntas öka med ca 1 000 personer per år, vilket innebär en befolkning på 101 813 personer 2028 och på 106 034 personer 2033. Åldersgruppen 0-5 år kommer att växa något vilket skiljer sig från stadens nedåtgående trend. De två största åldersgrupperna är 6-15 år och 25-64 år. I gruppen 45-64 år finns många i det övre åldersspannet. På längre sikt, efter 2030, kommer åldersgruppen 80 år och äldre öka snabbare takt och i antal.

På längre sikt planeras ett omfattande bostadsbyggande med nästan 22 000 nya bostäder fram till år 2045, med särskilt fokus på stadsdelen Kista där drygt 6 000 nya bostäder planeras. Detta skulle öka befolkningen med cirka 38 000 personer till uppskattningsvis 124 500 invånare år 2045. Det finns en stor osäkerhet om denna planerade tillväxt men den kan innebära att Järva kommer att ha den största befolkningstillväxten inom staden under perioden. (källa: foretagsservice.stockholm)

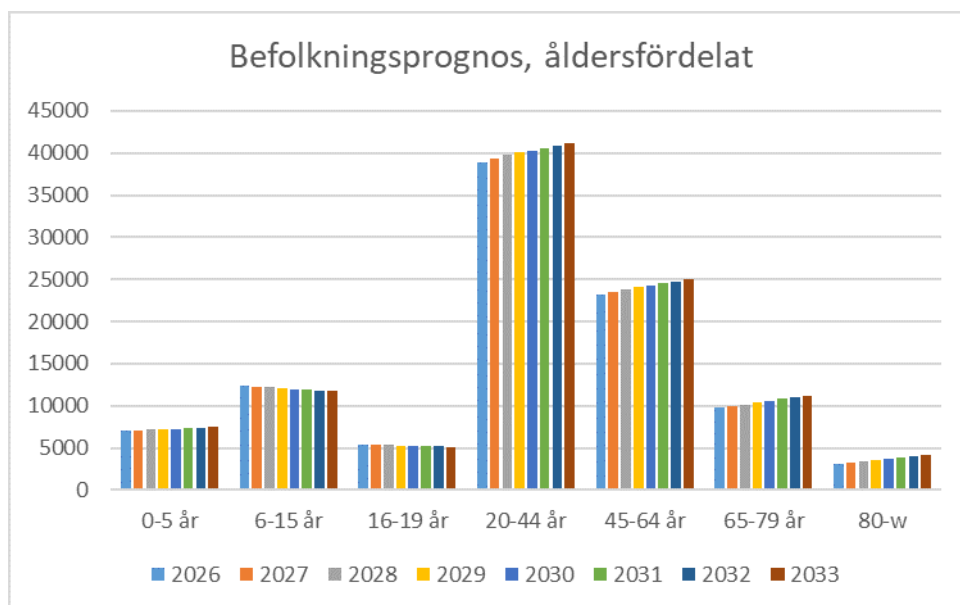
Befolkningsprognos per år fram till 2033

Befolkningsprognos Järva, totalt. Källa ODS

Befolkningsprognos, åldersfördelat

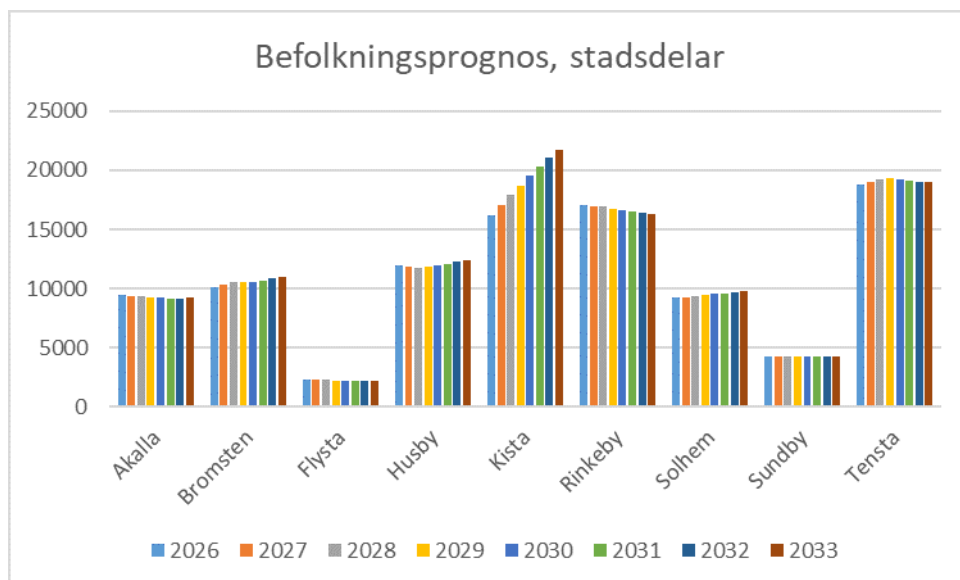
Diagrammet visar åldersfördelningen. Barn 0-5 år ökar något medan barn och unga i skolåldern 6-19 år minskar något. Åldersspannen i arbetsför ålder 20-64 år samt yngre äldre 65-79 år har en jämn ökning under planperioden. Den minsta åldersgruppen är 80+ har en jämn ökning fram till år 2033.

Befolkningsprognos Järva, fördelat på ålder. Källa ODS

Befolkningsprognos, stadsdelar

Diagrammet visar hur folkmängden förväntas öka i stadsdelarna fram år fram till 2033. Redan 2025 sker en ökning i folkmängden genom inflyttningsklara lägenheter i framförallt Bromsten. Rinkeby har en liten men jämn nedgång fram till 2033, Akalla, och Flysta har en liten nedgång och Sundby ligger på i stort sett samma nivå. En liten men jämn ökning finns i Bromsten och Solhem, medan Husby tappar något fram till 2029 för att sedan växa igen. Den största ökningen finns i Kista med en stadigt växande nivå fram till 2033. Lunda är inte inkluderat då det är ett industriområde med få invånare.

Befolkningsprognos Järva, fördelat på stadsdelar. Källa Områdesfakta

Övergripande utveckling i stadsdelsnämndsområdet och stadsdelarna av vikt

Stadsdelarna i Järva stadsdelsnämndsområde är av olika karaktär. De tematiska redogörelserna och analyserna i avsnitt 2 under *Lokala utvecklingsbehov* visar på ojämlikheter på en lång rad centrala välfärdsområden. Befolkningen i Rinkeby, Husby, Tensta och även i viss mån Akalla har variabler som talar för socioekonomisk utsatthet. Rinkeby, Husby, Tensta

finns med i polisens skattning som särskilt utsatta områden och det förekommer öppna drogsccener i stadsdelscentrumen. Valdeltagandet är lågt och har sjunkit vid det senaste riksdagsvalet. Även klimatpåverkan från utsläpp och utsatthet för negativa klimatförändringar visar på ojämlika förhållanden. Denna ojämlikhet påverkar barn och ungas uppväxtvillkor negativt. Under de senaste åren har dock mycket gått framåt; skolresultaten förbättras, den upplevda otryggheten minskar och ungdomsarbetslösheten ökar inte på samma sätt som i andra delar av staden. Det finns ett livaktigt föreningsliv, goda kommunikationer med tunnelbanans blåa linjer och nära tillgång till rika naturvärden. Nämnden har kontinuerligt arbetat med att utveckla främjande och förebyggande men även nödvändiga kompensatoriska insatser inom ramen för nämndens kärnuppdrag och i samverkan med andra aktörer. Fokus Järva har medverkat till att stadens facknämnder uppmärksammar behoven och ett flertal stadsutvecklingsprojekt planeras.

Trots den positiva utvecklingen är otryggheten fortfarande utbredd i Järva jämfört med andra delar i staden. Stora framsteg har gjorts genom en väl utvecklad samverkan med polisen, andra nämnder och bolag i staden och fastighetsägare. För kommande år är det av vikt att vidareutveckla samverkansarbetet, involvera fler parter som näringsliv och civilsamhälle för att inte tappa de resultat som uppnåtts och för att bibehålla den positiva utvecklingen.

Bromstens befolkning bedöms öka med drygt 2 000 personer från 2024 till 2028 då nybyggnationer av främst hyresrätter och studentbostäder färdigställs. Stadsdelsnämnden bör uppmärksamma och synliggöra stadsdelens behov av kommunal service och ge möjligheter till delaktighet och dialog för att motverka att bristande tillit växer till upplevelse av otrygghet hos befolkningen.

Kista är ett nav i stadsdelsområdet med stora multinationella huvudkontor inom IT- och telekomsektorn. Koncentrationen av arbetsplatser gör att många yrkesverksamma vistas i stadsdelen under dagtid. På senare tid har några stora företag och institutioner signalerat att de lämnar sina kontorslokaler i Kista. Samtidigt planeras och genomförs bostadsbyggande i Kista och befolkningen i stadsdelen förutspås öka kraftigt. Aktuell statistik visar på att befolkningen i dag har ett relativt lågt förtroende för förvaltningen och upplevelsen av otrygghet är hög. Dessa förhållanden indikerar att nämnden bör uppmärksamma stadsdelen särskilt vad gäller utveckling av en trivsamt och trygg stadsmiljö så att andra företag väljer att förlägga sin verksamhet till Kista och för att Kistas växande befolkning upplever trygghet i sina bostadsområden.

I samband med att den nya socialtjänstlagen träder i kraft i juli 2025 pågår ett omställningsarbete i staden för att möta det nya regelverket. Syftet med lagändringen är att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig, så att invånarna kan få stöd tidigare än idag. För att möta behoven ser nämnden ett värde i att se över lokaliseringen av socialtjänsten i syfte att finnas där behoven är som störst. Därför är det sannolikt att delar av socialtjänstens verksamheter kommer att flyttas ut och organiseras kring noder ute i stadsdelarna. Arbetet med att studera i detalj vilka verksamheter som berörs och hur de bäst placeras i stadsdelsområdet pågår. Med anledning av detta genomför förvaltningen samtidigt en översyn av de lokaler som förvaltningen förfogar över och hur de kan anpassas till verksamheten..

I avsnitt 3 *Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden* under rubriken *Äldreomsorg* beskriver nämnden en rad utmaningar som står i relation till ökningen av andelen äldre i befolkningen. Dessa utmaningar ska hanteras samtidigt som verksamhetsområdet omfattas av omställningsarbetet till den nya socialtjänstlagen. Förvaltningen ser behov av att se över vilka organisatoriska förändringar som krävs för att

vara rustad på bästa sätt att.

De största utmaningarna respektive möjligheterna i stadsdelsnämndsområdet

- Fortsätta att utveckla nämndens kärnverksamheter vad gäller främjande, förebyggande och kompensatoriska insatser riktade främst till barn och unga och deras familjer i Rinkeby, Husby och Tensta
- Fortsätta utvecklingen av det trygghetsskapande arbetet i stadsdelsområdet i samverkan med polisen, andra nämnder, fastighetsägare och näringsliv för att vidmakthålla de framsteg som har gjorts och för att trycka undan öppna drogsener.
- Den samlade socialtjänstens anpassning till ny socialtjänstlag både avseende behov av arbetslokaler och den äldre befolkningens behov av insatser
- Utvecklingen av en trivsamt och trygg stadsmiljö, tillit och trygghet för boende och yrkesverksamma i Kista och de boende i Bromsten
- Stödja en rättvis klimatomställning i de stadsdelar där utsläppsnivåerna från konsumtion är låga men konsekvenser av klimatpåverkan är som störst
- Arbeta för att öka valdeltagande i Tensta, Rinkeby och Husby

2 Lokala utvecklingsbehov

2.1 Välbefinnande och hälsa

Redogörelse

Sjukpenning och ohälsotal

Sjukpenning och ohälsotal ger en bild av hälsoläget i ett område men fokuserar på den arbetande delen av befolkningen. Ohälsotalet, antal sjukdagar som har ersatts genom socialförsäkringen i relation till befolkningen i åldern 16–65 år, var 19,9 dagar (23,2 för kvinnor och 16,8 för män) i Järva 2023 vilket är högre än stadens snitt. Snittet för staden var 14,8 dagar (17,5 för kvinnor och 12,2 för män). Andelen personer i Järva stadsdelsområde som någon gång under året har haft sjukpenning uppgick till knappt 6 procent bland männen och cirka 9 % bland kvinnor år 2023, vilket är något högre än stadens andel bland män och något lägre än stadens andel bland kvinnor.

Psykisk ohälsa

Andel individer mellan 16-65+ år som lider av psykisk ohälsa är högre i Järva (33 procent) jämfört stadens snitt (25 %) enligt Region Stockholms folkhälsoenkät, 2021. Enligt Stockholmsenkäten som undersöker ungas levnadsvanor uppgår 52 % av flickorna och 68 % av pojkarna i årskurs 9 i Järva god psykosomatisk hälsa. Både flickorna och pojkarnas resultat i åk 9 ligger något över snittet för staden. Samtidigt är det i Järva precis som i övriga delar av staden lägre andel flickor än pojkar som uppgår god psykosomatisk hälsa. I gymnasiet årskurs 2 sjunker andelen som uppgår god psykosomatisk hälsa bland både flickor (47 %) och pojkar (63 %).

Fysisk aktivitet

Andel individer mellan 16-65+ som uppgår en nivå av fysisk aktivitet som uppnår gällande rekommendationer för fysisk aktivitet är lägre i Järva (41 %) jämfört med snittet för staden (56 procent) enligt Region Stockholms folkhälsoenkät 2021. Undersökningar om ungas fritidsvanor visar också att ju bättre socioekonomiska förutsättningar som råder i ett bostadsområde, desto fler unga deltar i organiserad föreningsidrott. Enligt Stockholmsenkäten deltar 68 % av pojkarna och 43 % av flickorna i årskurs 9 i ledarledd fritidsaktivitet eller träning i Järva. Det kan jämföras med staden totalt där 69 % av pojkarna och 60 % av

flickorna deltar i ledarledd fritidsaktivitet eller träning. Flickor i årskurs 9 i Järva uppger alltså (precis som flickor i staden generellt) sämre psykosomatisk hälsa än pojkar och i Järva deltar flickor i mycket lägre utsträckning på ledarledd fritidsaktivitet eller träning.

Tandhälsa och övervikt hos yngre barn

Avseende tandhälsa och övervikt hos yngre barn i Järva är andelen treåringar utan kariesskadade tänder lägre i Järva (90,5 %) jämfört med snittet för staden (96,9 %) år 2023. Andelen fyraåringar med övervikt och obesitas är högre i Järva (3.99 %) jämföras med snittet för stadens som är 1.6 %.

Deltagande i vård

Andel personer som avstått vård på grund av dålig ekonomi är högre i Järva och särskilt högt (13,6 %) i åldersgruppen 45-64 år. Snittet för staden för åldersgruppen 45-64 år är 3,3 procent. Det är också färre personer i Järva som går på screening/mammografi, 62 % i Kista och Spånga jämfört med 71 % i hela staden enligt Cancerfonden 2021.

Analys

Redogörelsen ger en bild av *ojämlik fördelning av hälsa* utifrån olika aspekter när Järva sätts i relation till resten av staden. Att ohälsotalet ligger högre i Järva än stadens snitt kan tyda på flera olika faktorer så som hälsotillstånd (högre andel med långvariga eller kroniska sjukdomar t.ex. diabetes eller psykisk ohälsa), livsstilsfaktorer (låg fysisk aktivitet, sämre kostvanor), arbetsförhållanden (stressiga och/eller fysiskt krävande yrken, låga inkomster) och tillgång till vård och hälsotjänster (hinder och bristande tillit som försvårar tillgång till vård). Försäkringskassans jämställdhetsanalyser av ohälsotal antyder därtill att kvinnors högre sjukfrånvaro inte handlar om att kvinnor skulle ha sämre hälsa utan snarare om att kvinnor i högre utsträckning tar ett ansvar för hem och barn samt arbetar i andra verksamheter och positioner än män. Det sämre hälsoläget i Järva behöver förstås i relation till andra strukturella utmaningar så som arbetslöshet, trångboddhet och bristande tillit/tilltro.

Den bild som tecknas ovan är inte uttömmande men synliggör behov av att stärka stadens kompensatoriska arbete för att förbättra invånarnas tillgång och tillit till vård och hälsofrämjande välfärdsverksamhet. Lokala utvärderingar (till exempel Årsrapport Personligt ombud 2023 och målgruppsanalyser) lyfter hinder avseende invånarnas tillgång till stöd, vård och/eller information. Språkkunskaper, bristande information och kunskap om tillgänglig vård, digitala kunskaper/digitalt utanförskap, svårighet att komma i kontakt med rätt instans, bristande tillit och upplevelser av diskriminering/rasism i mötet med vård är exempel på faktorer som påverkar tillgången och tilliten till vård och välfärdsverksamheter. Därtill lyfts särskilt det personliga mötet och muntlig kommunikation fram som viktiga i arbetet för att öka tilltron till verksamheten och säkerställa att informationen tagits emot av målgruppen. Det finns behov av att arbeta för att ta bort hinder och utveckla stödet till invånarna (genom t.ex. medborgarservice, biståndsbedömda insatser och uppsökande arbete) för att öka tillgången och tilliten till vård och hälsofrämjande välfärdsverksamhet.

Strategiska prioriteringar

- Utveckla det kompensatoriska arbetet inom staden för att öka tillgången och tilliten till vård/stöd/hälsofrämjande välfärdsverksamhet för att stärka folkhälsan i Järva. Fokus på att minska hinder (t.ex. språkliga, digitala, tillitsbaserade).
- Skapa förbättrade förutsättningar för en meningsfull fritid för flickor för att minska psykisk ohälsa bland flickor. Öka flickors tillgång till och delaktighet i kommunalt subventionerade fritidsaktiviteter.

2.2 Uppväxtvillkor och utbildning

Redogörelse

Socioekonomisk utsatthet

Fler barn i Järva lever i ekonomisk utsatthet än andra delar i staden. Andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard år 2022 uppgår till 13,3 % för hela staden. I Järva stadsdelsområde uppgick motsvarande andel till 35,6 %. Jämfört med 2017 har andelen minskat i staden totalt. Också i Järva har en minskning kunnat ses men den är liten – drygt en procent. Flest barnhushåll med låg ekonomisk standard finns i Rinkeby och Tensta med 57,9 % respektive 49,3 %.

Andelen barnhushåll i Järva som erhållit ekonomiskt bistånd år 2022 uppgår till 5,7 %, vilket är högre än motsvarande andel för hela staden som uppgår till 1,9 %. Uppdelat per stadsdel har Rinkeby högst andel barnhushåll som erhållit ekonomiskt bistånd, andelen uppgår till 10,3 %. Därefter kommer Tensta och Bromsten, där 8,2 % av barnhushållen fått ekonomiskt bistånd. Lägst andel återfinnes i Sundby och Lunda, där 0 % av hushållen med barn erhållit ekonomiskt bistånd.

Enligt socialtjänstrapporten från 2023 rörande ekonomiskt bistånd är andelen barn som lever i ett hushåll där minst en förälder har skulder hos kronofogden eller under en pågående skuldsanering i Järva 16,7 %. Totalt i staden är 7,3 %. Det är bara i Skärholmen (18 %) som det är högre än i Järva.

Förskola, skola och fritid

I Järva är inskrivningsgraden av barn i förskola lägst inom staden, och den är särskild låg i Rinkeby och Husby. Kompletterande beräkningar visar dock att inskrivningsgraden, när hänsyn tagits till om barnen befinner sig i landet, är högre än vad som framgår av mätningarna. Utöver inskrivningsgraden bör även barns närvaro beaktas, eftersom de negativa effekterna av hög frånvaro kan likställas med effekterna av att inte vara inskriven alls.

Andelen barn med gymnasiebehörighet är lägre i Järva än andra delar av staden. Som lägst är andelen i Rinkeby följt av Akalla och Husby. Andelen elever som saknar slutbetyg i svenska och matematik i årskurs 9 visar samma trend, störst andel som saknar slutbetyg finns i Rinkeby, Akalla och Husby. Andelen elever i Rinkeby som saknar slutbetyg i matematik är 17,3 % i Järva. Det är 10 % fler än genomsnittet i staden. Skolresultaten har förbättrats över tid men avviker alltså fortfarande i förhållande till staden i övrigt.

Det finns en utbredd trångboddhet som kvarstår i Järva. Trångboddheten kan bidra till försämrade studiemöjligheter och i förlängningen till att kunskapskraven i skolan inte nås.

Järva har fortsatt en låg andel flickor som deltar i ledarledda fritidsaktiviteter jämfört med pojkar och stadens snitt, främst i grundskolan. Det är också färre i Järva än stadens genomsnitt som upplever att barn och unga kan ta del av, eller själva utöva, kultur i sin stadsdel. Stadens egna statistik visar att barnen i Järva deltar i lägre utsträckning än barn från andra delar av staden på sommarkollo. Viljan att skicka iväg sina barn på kollo är lägre hos vårdnadshavare i Järva än på andra platser. Oviljan att låta barnen vara på kollo grundar sig i osäkerhet kring kostnaderna, en upplevd otrygghet och ovisshet om arrangören, platsen för verksamheten och om personalen som tar hand om barnen.

Analys

Att leva under villkor, som skiljer sig drastiskt från majoritetssamhället, kan bidra till att forma ett barns förväntningar på framtiden och dess uppfattning om sin egen tillhörighet till samhället. Enligt Rädda Barnens årsrapporter kan barnfattigdom leda till risker i form av

fysisk och psykisk ohälsa, dåliga skolresultat och sämre möjligheter till en meningsfull fritid. Att inte kunna delta och utvecklas i sociala sammanhang med jämnåriga barn och kompisar ökar risken för social exkludering. Även osäkra boendeförhållanden kan vara både en orsak och en konsekvens av barnfattigdom. Den höga in- och utflyttningen av invånare i Järva skapar tillsammans med ovanstående förhållanden utmaningar med att upprätthålla kontinuitet i det förebyggande och främjande arbetet. Förvaltningen ser därför behov av att fortsätta arbeta kompensatoriskt för att stärka barn och ungas möjligheter till en välfungerande skolgång och meningsfull fritid.

Strategisk prioritering

- Inom förskola och ungdomsverksamheter fortsätta att stärka barn och ungas förutsättningar för en välfungerande skolgång och en meningsfull fritid.
- Fortsatt prioritering av tidigt stöd och samordnade insatser genom utveckling av uppsökande och förebyggande arbete och lätt tillgängligt stöd.

2.3 Arbete och företagande

Redogörelse

Arbetslösheten bland kvinnor och män är högre jämfört med medeltalet för hela staden. Andelen öppet arbetslösa i Järvas stadsdelsområde uppgick i oktober 2024 till 6,3 % för kvinnorna och 6,0 % för männen. I staden som helhet var andelen för kvinnor och män tillsammans 3,4 %. För kvinnor återfinns de högsta andelarna öppet arbetslösa i Rinkeby (8,8 %), följt av Tensta (7,8 %). Högst andel öppen arbetslöshet bland männen var tillika i Rinkeby (8,7 %) och i Tensta (7,5 %).

Medelårsinkomsten för personer i arbetsför ålder i Stockholm stad var år 2023 lägst bland kvinnor i Järva (320 600), och näst lägst bland män i Järva (395 000). I Lunda och Flysta var inkomsterna högst och i Rinkeby och Tensta lägst bland såväl kvinnor som män.

Medan andelen hushåll med barn med låg ekonomisk standard för hela staden år 2022 var 13,3 % var motsvarande siffra för Järva 35,6 %. Det innebär att över en tredjedel av alla hushåll med barn i Järva hade en låg ekonomisk standard. Högst andel hade Rinkeby (57,9 %), följt av Tensta (49,3 %). Lägst andel hushåll med barn med låg ekonomisk standard hade Flysta och Sundby på 3,1 % respektive 5,0 %.

I Järva finns 4 200 arbetsplatser med 52 000 sysselsatta personer. Järvas företagande spänner från de stora multinationella huvudkontoren inom IT- och telekomsektorn i Kista till de lokala egenföretagarna runt om i stadsdelsområdet. Två platser där många företag samlas är Akalla verksamhetsområde och Lunda industriområde. Det senare väntas expandera kommande år. För de personer (oavsett hemort) som arbetar inom stadsdelsområdet är de vanligaste branscherna information och kommunikation (30,6 %), företagstjänster (18,2 %) följt av handel (14,7 %).

Den vanligaste branscherna som invånarna i Järva arbetar inom är företagstjänster (21,3 %), vård och omsorg (16,2 %), handel (10,2 %) och utbildning (10,2 %). Skillnaden mellan branschtillhörighet bland de arbetande invånarna i Järva och motsvarande för invånarna i hela staden är särskilt utmärkande för sektorerna transport (9,4 % i Järva mot 3,8 % i staden), hotell och restaurang (7,5 % mot 4,3 %) samt vård och omsorg (16,2 % mot 11,6 %).

Analys

Statistiken avseende arbetslöshet, inkomst och ekonomisk standard i hushåll med barn har sedan länge visat på en sämre situation i Järva jämfört med motsvarande siffror för övriga

staden. Särskilt utmärkande i sammanhanget är situationen i Rinkeby och då speciellt för kvinnorna.

Arbetslösheten i Järva följer sedan många år samma upp- och nergångar i kurvaturen som arbetslösheten för hela staden. Men kurvan ligger konstant några procentenheter högre än kurvan för staden som helhet. Det är ett mönster som alltså varit svårt att rå på och där de insatser som gjorts inte varit tillräckliga eller tillräckligt träffsäkra för att skapa önskad förändring.

Skulle arbetslösheten bland kvinnor i Rinkeby gå ner skulle det bidra till flera positiva sidoeffekter som länkar till en förbättrad socioekonomisk situation i hushållen och inte minst en ökad ekonomisk standard bland barnfamiljer. Förvaltningen ser värdet av att fler invånare kommer i arbete och specifikt fler kvinnor i Rinkeby.

Det finns från förvaltningen många insatser och nära samverkan med offentliga och idéburna parter för att stötta och hjälpa invånarna närmre arbete och studier. Förvaltningen har sedan en tid tillbaka uppmärksammat en problematik i att insatserna ofta inte presenteras sammanhållet och att nuvarande modell för stöd och hjälp ofta bygger på att slussa vidare målgruppen till rätt insats eller rätt kontaktperson. Det finns rapporter om en upplevd trötthet bland målgruppen på att bli slussad istället för att få hjälp direkt av den person de sökt sig till. Ibland återvänder invånarna till den första part de uppsökte då slussningen inte motsvarat förväntningarna av olika skäl. Det kan bland annat handla om att många insatser har specifika krav som de sökande behöver uppfylla för att vara aktuella för vidare stöd och hjälp.

Förvaltningen har uppmärksammat behovet av att möta individen i den situation den befinner sig och försöka ge stöd direkt utifrån de individuella behoven så långt det går. Det finns här en möjlighet i och med införandet av den nya socialtjänsten. Mer flexibla, tillgängliga, förebyggande och uppsökande arbetssätt skulle kunna möta individens helhetsbehov på ett bättre sätt.

Det finns en stor diskrepans mellan de arbetstillfällen samt branscher som finns i stadsdelsområdet och i vilka branscher stadsdelsområdets invånare arbetar. Det i sig behöver inte vara negativt för invånarna, att bo och verka på olika platser kan förstås som integrationsfrämjande i mötet mellan människor både i och utanför stadsdelsområdet. Att främja företagandet och arbetstillfällen i Järva behöver inte nödvändigtvis grundas på en målsättning om att skapa arbete för de egna invånarna. Företagandet bör istället sättas i ett större perspektiv, det gynnar stadens målsättning om att ha Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv. Att små och stora företag ska vilja fortsätta verka och utvecklas i Järva och att fler ska tillkomma är centralt för stadens stöd till näringslivet. Näringslivsstödet bör även ses i ljuset av stadsutvecklingsprojektet Fokus Järva som prioriterar social hållbarhet genom resurser till bostäder, trivsamma miljöer och utveckling av näringslivet.

Förvaltningen ser att företagande i stadsdelsområde är trygghetsskapande i sig självt; det skapar förbättrad service, tillgänglighet, valmöjligheter och mer levande miljöer för invånarna att bo och vistas i. Samtidigt har behov framkommit hos såväl större som mindre företagare av förstärkt trygghet för sig själva, sina samarbetspartners och kunder. Förvaltningen har ett brett trygghetsskapande arbete med flera brottspreventiva forum. Att inkludera och lyssna in såväl mindre som större företagare i det trygghetsskapande arbetet som förvaltningen och staden bedriver bedöms centralt för att företagare ska vilja stanna och vidareutveckla sin verksamhet på plats.

Strategiska prioriteringar

- Öka ansträngningarna att särskilt nå kvinnor i Rinkeby som står utanför arbetsmarknaden med samordnade insatser utifrån en helhetssyn på den enskildes behov och underlätta för den enskilde att orientera sig i stadens utbud av insatser.
- Öka företagens delaktighet och involvering i det trygghetsskapande arbetet

2.4 Boende och stadsmiljö

Redogörelse

Järva är ett stadsdelsområde i nordvästra Stockholm med omkring 95 000 invånare. Området har stadsbyggnadselement från främst 60-talet. Bebyggelsen består till stor del av storskaliga flerfamiljshus, med inslag av rad- och parhus i de mellersta och norra delarna av Järva, samt villabebyggelse i områdets södra delar.

Ca 15 000 bostäder planeras eller byggs just nu i Järva. Under det senaste året har projekt i Kista, Solhem och Sundby färdigställts, med ca 1 700 bostäder varav de flesta är hyresrätter och studentbostäder. Fördelningen mellan hyresrätt och äganderätt/bostadsrätt skiljer sig mellan olika områden inom Järva. Den största skillnaden är mellan Rinkeby och stadsdelarna i Spånga. I Rinkeby utgörs 93 % av hyresrätter och 7 % av äganderätter/bostadsrätter, motsvarande siffra i Solhem är 15 % hyresrätter och 85 % äganderätter/bostadsrätter. Andelen stora bostäder (4+ rok) skiljer sig även markant mellan Tensta och Rinkeby gentemot Solhem och Bromsten. Järva utgör också stadens mest trångbodda stadsdelsområde, där Rinkeby ligger högst på 42 %, jämfört med 29 % i Järva och 18 % i hela staden.

Utöver bostadsprojekten pågår och planeras ett antal projekt som påverkar stadsdelsområdets infrastruktur. Utbyggnad av Mälarbanan och planerad förlängning av tvärbana och tunnelbana bedöms ge ökad rörlighet inom och inströmning till stadsdelsområdet, medan Förbifart Stockholm ger ökad förbindelse med stadens södra delar.

Järvas offentliga rum består av torg, parker, naturområden och skogar av olika karaktär och storlek. Järvafältet med Igelbäckens kulturresevat utgör ett särskilt betydelsefullt rekreationsområde med höga kulturhistoriska värden. Många av de gestaltade offentliga rummen som byggdes under 70-talet har nu ett upprustningsbehov och några har därför rustats upp under 00-tal. Staden, och i synnerhet Järva, står inför flera klimatrelaterade utmaningar, då området till exempel är särskilt utsatt för värmeeffekter, dels på grund av stora hårdgjorda ytor och dels på grund av låg krontäckningsgrad. Detta tillsammans med andra klimatanpassningsbehov ställer höga krav på den gemensamma offentliga miljön.

Stadens medborgarundersökning visar att det finns en upplevd problematik med nedskräpning i Järvas offentliga rum. Genomförda områdesdialoger visar dock att Järvabor generellt känner stolthet över sitt område och de offentliga mötesplatserna är uppskattade av många. Samtidigt efterfrågas trygga och levande centrum.

Analys

Järvas invånarantal beräknas öka med ca 1 000 personer per år de kommande åren. I takt med att området växer och fler människor bor allt tätare ökar användningen och betydelsen av de offentliga rummen. De behöver erbjuda en mångfald av funktioner, upplevelser och sociala värden samtidigt som de behöver hantera klimatrelaterade utmaningar. Utvecklingen och förvaltningen av dessa behöver vara långsiktig, strategisk och göras i samspel med planerad exploatering för att möta nya behov. De offentliga rummen behöver vara multifunktionella och robusta, men samtidigt ha en karaktär anpassad efter områdets identitet. Planeringen behöver även utgå från befolkningsprognosen som visar på en ökad andel äldre, där en gestaltning med ökad tillgänglighet och fler upplevelsevärden för den äldre målgruppen är av

vikt.

Järvas större grönområden är på många sätt resurser, men kan, tillsammans med områdets större trafikerade vägar, ses som barriärer som separerar stadsdelarna från varandra. Således är tillgängligheten till områdets grönområden låg. Mötet mellan det byggda och det gröna behöver utvecklas där grönområden behöver tillgängliggöras genom bland annat tydligare entréer och sammankopplade stråk. Även kopplingar mellan Järva målpunkter och stadsdelar behöver förstärkas. Kvalitativa och tillgängliga offentliga mötesplatser blir extra viktiga i områden med svag socioekonomi. Prioriterade områden är Tensta, Rinkeby och Husby.

Trångboddheten är fortsatt påtaglig bland hushåll med svagare ekonomiska förutsättningar, den minskar i hela staden men minst i Järva. För hushåll med lägre inkomster har det blivit svårare att skaffa en bostad trots ett högt bostadsbyggande, bland annat på grund av högre hyror på nyproducerade bostäder och svårighet att köpa egen bostad.

I Järva behövs en jämnare fördelning av upplåtelseformer i stadsdelar som idag kännetecknas av en hög andel äganderätter/bostadsrätter alternativt hög andel hyresrätter, för en mer sammanhållen stad. Vidare finns behov av prisrimliga bostäder och större bostäder med flera rum för att motverka trångboddhet och möjliggöra att Järvabor kan bo kvar i sin stadsdel.

Vid stadsbyggnadskontoret och exploateringskontorets nyplanering av bostäder kommer det även fortsättningsvis vara centralt att använda verktyget SVA (socialt värdeskapande analys) för att tillsammans med byggaktör och förvaltningen identifiera platsspecifika värden och utmaningar, och integrera social hållbarhet i stadsbyggandet.

Strategisk prioritering

- Arbeta samordnande, långsiktigt och strategiskt med utveckling av parker och torg för att skapa kvalitativa och multifunktionella offentliga platser.
- Planera för att bygga bort trångboddheten och öka utbudet av större lägenheter med rimliga hyresnivåer och skapa ett mer varierat utbud av upplåtelseformer.

2.5 Demokrati och trygghet

Redogörelse

Demokrati

I 2022 års val hade Järva det lägsta valdeltagandet inom staden och det var som lägst i Rinkeby, följt av Husby och Tensta. I dessa stadsdelar låg valdeltagandet på strax under 50 %, vilket kan jämföras med knappt 80 % i Stockholm som helhet. De stadsdelar i Järva som hade det högsta valdeltagandet i 2022 års val var Flysta, Solhem och Sundby. Flysta och Solhem hade ett valdeltagande som låg över stadens genomsnitt på 80 %.

Det har skett en positiv utveckling i Trygghetsundersökningens mätningar av invånarnas förtroende för förvaltningen sedan 2017 då förtroendet för förvaltningen var som lägst. Även förtroendet för polisen visar på svagt positiva resultat. Den stadsdel i Järva där störst andel uppgav att de hade mycket litet eller ganska litet förtroende för förvaltningen var Bromsten, följt av Kista och Tensta. Lägst andel i Järva återfanns i Rinkeby, Akalla och Lunda. Frågan om förtroende för förvaltningen ställdes även i medborgarundersökningen för första gången under 2024. Där uppgav något fler att de hade mycket litet eller ganska litet förtroende. Män hade mindre förtroende än kvinnor och förtroendet var som högst hos personer 18-34 år och som lägst hos personer 35-49 år.

Trygghet

De senaste tre åren har det skett en obruten positiv utveckling av tryggheten i Järva där den

upplevda otryggheten har minskat år för år. Oron för att utsättas för brott är dock högre hos invånare i Järva än i andra stadsdelsområden och vissa grupper upplever mer oro än andra. Flickor och kvinnor upplever större otrygghet än pojkar och män, och unga i åldern 16-29 år och personer över 65 år upplever sig mest otrygga. Personer med funktionsnedsättning är mest oroliga att utsättas för brott och de som har bott längre i området upplever mer oro än de som nyligen flyttat in. Det finns också förhållandevis stora skillnader mellan stadsdelarna i Järva. Minst otrygghet upplever invånare i Akalla och Sundby. Mest otrygghet upplevs av invånare i Husby och Kista.

Den positiva utvecklingen av tryggheten i Järva återspeglas i kraftigt minskade nivåer av dödsskjutningar jämfört med våldsvågen 2020-2021 samt ett minskat antal öppna drogsener i stadsdelsområdet. Under 2024 har två öppna drogsener på adresser i Husby och Kista försvunnit. I stadsdelsområdets särskilt utsatta områden, Rinkeby, Tensta och Husby, bedöms utvecklingen vara positiv för Tensta och svagt positiv för Rinkeby. I Husby bedöms utvecklingen vara oförändrad.

Fler personer i Järva skulle vilja flytta från sina nuvarande bostadsområden på grund av otrygghet, mycket brott och ordningsstörningar, än i andra delar av staden. Flyttnettot, alltså skillnaden mellan in- och utflyttningar i ett område, samt antalet utflyttningar visar att fler personer flyttar från Rinkeby och Tensta än de övriga områdena i Järva och många andra områden i staden.

Analys

Valdeltagandet i 2022 års val minskade mest i de stadsdelar som redan hade lägst valdeltagande och som har stora socioekonomiska utmaningar. Tensta stod för den största nedgången i staden med 8,1 procentenheter. Det låga valdeltagandet behöver ses mot bakgrund av det rika och engagerade civilsamhället i Järva som bland annat visar sig genom ett högt deltagande och engagemang i lokala utvecklingsfrågor och öppna forum för dialog. Den organisering och det engagemang som präglar civilsamhället i Järva visar att det minskade valdeltagandet inte bara kan förklaras i relation till områdets socioekonomiska och demografiska profil, eller utifrån antaganden om att det minskade valdeltagandet beror på ointresse, okunskap eller politisk apati hos invånarna. Hur man förstår orsakerna till ett minskat valdeltagande har betydelse för valet av åtgärder för att öka deltagandet. Det betyder alltså att insatser för att öka valdeltagandet och deltagandet i den lokala demokratin behöver göras med ett beaktande av befolkningens varierade anledningar att inte delta i demokratin genom att rösta.

Trots den positiva utvecklingen är otryggheten fortfarande utbredd i Järva jämfört med andra delar i staden. Av de målgrupper som upplever störst otrygghet är unga mellan 16-29 år de som upplever sig mest otrygga. De unga är också den grupp som riskerar att beröras mest av konsekvenserna av kriminalpolitiska reformer eller säkerhetsåtgärder så som exempelvis säkerhetszoner, något som riskerar att bidra till minskat förtroende och tillit för det offentliga och förstärka känslor av orättvisa och utanförskap. Förutom de unga upplever också andra grupper mer otrygghet än andra (kvinnor, äldre och personer med funktionsnedsättning) och förvaltningen behöver därför öka dessa gruppers delaktighet i trygghetsarbetet. I de särskilt utsatta områdena Rinkeby, Husby och Tensta behöver den kommunala närvaron synliggöras i syfte att stärka tilliten och tryggheten. I samband med omställningen till den nya socialtjänstlagen, där tillgängligheten särskilt betonas för att stärka förtroendet för socialtjänstens insatser och tjänster, bör det övervägas att lokalisera socialtjänstverksamheter i centrum av Rinkeby, Husby och Tensta. Synergier i detta bedöms vara flera, bland annat mer levande stadsmiljö i centrumen, att öppna drogsener motverkas och att tilliten och

förtroendet för förvaltningen ökar då synligheten och de dagliga mötena mellan tjänstemän och invånare blir fler.

Strategiska prioriteringar

- Utveckla formerna för dialog med civilsamhälle och invånare i syfte att öka inflytandet över stadsdelsområdets utveckling, stärka tilliten och höja valdeltagandet.
- Utveckla kunskapen och analyserna av prioriterade målgruppers upplevelser av trygghet i syfte att identifiera relevanta åtgärder och utveckla nya arbetssätt samt vidareutveckla samverkan för ökad trygghet.

2.6 Miljö och klimat

Redogörelse

Socioekonomi och klimatpåverkan

Järvaborna har generellt sett sämre socioekonomiska förutsättningar och levnadsvillkor jämfört med andra stadsdelsområden. Andelen barn som under 2022 bodde i hushåll med låg ekonomisk standard uppgick till 35,6 % i Järva jämfört med 13,3 % i staden, där andelen är högst i Rinkeby (57 %) och lägst i Flysta och Sundby. Trångboddhet råder i Rinkeby, Tensta och Husby. Medianinkomsterna i Järva är lägst bland kvinnor och näst lägst bland män jämfört med staden, och i stadsdelarna Rinkeby och Tensta respektive Flysta och Lunda uppvisas Järvas lägsta respektive högsta medianinkomster. Generellt sett har Järvaborna till följd av lägre inkomstnivåer inte samma möjligheter att konsumera och påverkar därmed klimatet i mindre utsträckning än invånarna i andra områden i staden. I Akalla, Husby, Tensta, Rinkeby och delar av Kista är klimatpåverkan från konsumtion lägst med upp till 5,81 ton CO₂e per person, medan klimatpåverkan är högre i delar av Bromsten, Lunda, Solhem, Flysta och Sundby med upp till 8,14 ton CO₂e per person. Genomsnittet i staden var 10,7 ton CO₂e per invånare 2019.

Extremväder och trafikbuller

Stadsdelsområdet har en av stadens största värmeöar i Tensta-Rinkeby och även stora delar av Kista och Lunda är större värmeöar. Att Järva är en värmepunkt beror på att stadsdelsområdet har en hög andel hårdgjord yta och saknar en större vattensamling. Enligt regionens verktyg Folkhälsokollen är invånarnas upplevda besvär av trafikbuller i Järva, dvs. andel individer som uppger att trafikbuller medför störningar i eller i närheten av sin bostad, högst i länet (29,11 % i Järva jämfört med 18,69 % som är snittet i länet). Exponering för trafikbuller är störst i Kista, Rinkeby, Bromsten, Flysta och Sundby längs Kymlingelänken.

Möjligheter till miljömässigt hållbar livsstil

Enligt medborgarundersökningen 2024 är upplevelsen av en säker trafikmiljö för cyklister lägre i Järva än genomsnittet för staden med ca 55 % respektive 65 %. Enligt regionens verktyg Folkhälsokollen har Järvaborna generellt god tillgång till grönområden i stadsdelsområdet, speciellt stadsdelarna runt Järvafältet, samtidigt är nöjdheten med tillgång till parker och naturområden i Järva lägst i staden (enligt *Medborgarenkät om Bostadsmiljö och närmiljö i Stockholm* 2023). Medborgarenkäten visar också att andelen invånare som är nöjda med skötseln och städningen av parker och grönområden är lägre i Järva (58 %) jämfört med snittet för staden (70 %). Medborgarenkäten visar även att Järva har den högsta andelen invånare (23 %) som är missnöjda eller ganska missnöjda med möjligheterna att lämna källsorterat hushållsavfall nära bostaden bland alla stadsdelsområden. Även andelen invånarna som svarar att de inte vet om möjligheterna att lämna avfall (farligt, mat, grovt) är högst i Järva. Förvaltningens egna undersökningar visar att invånarna i Rinkeby saknar och

efterfrågar platser att köpa/sälja/skänka varor i andrahand samt har dålig kännedom om de befintliga alternativen.

Analys

Det är stora skillnader i staden sett till hur stockholmarna bidrar till och påverkas av miljö- och klimatförändringar utifrån skilda lokala och socioekonomiska förutsättningar. I stora delar av Järva ligger utsläppsnivåerna lägre i förhållande till andra områden i Stockholm vilket är kopplat till sämre levnadsvillkor såsom större andel invånare som lever i ekonomisk utsatthet och trångboddhet. En stadsdel som sticker ut både ur socioekonomiskt perspektiv (sämre levnadsvillkor) och låg klimatpåverkan är Rinkeby. Samtidigt är Rinkeby en av de varmaste punkterna i staden, vilket förstärks vid värmeböljor och försämrar/hotar invånarnas hälsa, inte minst sårbara grupper såsom äldre, barn och/eller personer med funktionsnedsättning. Det här exemplet påtalar behovet av att arbeta aktivt för en rättvis och inkluderande omställning: Rinkebyborna har bidragit i väldigt liten utsträckning till klimatförändringarna men drabbas hårdare av dem. Staden behöver förbättra/öka levnadsvillkoren i Järva, och särskilt i Rinkeby, på ett miljömässigt hållbart sätt, dvs. utan att de förbättrade levnadsvillkoren bidrar till mer klimatpåverkan. I denna utveckling är miljöprogrammets mål 5 *Ett resurseffektivt och cirkulärt Stockholm* centralt, liksom arbetet med att omdefiniera vad ”god levnadsstandard” är/innebär i ett samhälle som ställer om. Idag uppfattas konsumtion och möjligheten att konsumera nya saker som en stor del av detta. Staden har möjlighet/skyldighet att skapa förutsättningar för, och att främja en cirkulär och hållbar livsstil hos invånarna. Det behöver utvecklas fler tjänster för till exempel delning, reparation och återbruk som drivs av staden, företag och/eller i samverkan med civilsamhället för att öka delaktighet i omställningen.

Staden behöver därtill minska den hårdgjorda ytan och ersätta den med grönska, samtidigt som det i Järva planeras många exploateringsprojekt som tar naturmark i anspråk. I gatu- och torgmiljö, där värmen förstärks vid värmeböljor, behöver hänsyn tas till många olika parametrar såsom drift, funktion som samlingsplats, trygghet mm. Dessutom trivs grönska inte alltid särskilt bra i dessa miljöer, vilket försvårar möjligheten att skapa skugga och sänka värmen i gatumiljön. Staden behöver titta på hur dessa målkonflikter ska hanteras för att skapa mer skugga och minskade temperaturer i stadsmiljön i Järva.

Strategiska prioriteringar

- Skapa och utveckla förutsättningar för Järvaborna att vara delaktiga i omställningen och anta en miljömässigt hållbar och cirkulär livsstil.
- Stärka samarbetet inom staden för fortsatt utveckling av mångfunktionella lösningar för att minska värmeöeffekten i stadsdelsområdet.

3 Planeringsförutsättningar för nämndens verksamhetsområden

3.1 Förskoleverksamhet

Utveckling och omvärld

Förskoleverksamheten i Järva har under flera år präglats av en låg och fluktuerande inskrivningsgrad. I några av Järvas stadsdelar återfinns den lägsta inskrivningsgraden i Stockholm. Även om en heltäckande analys saknas, framgår det att vårdnadshavares val påverkas av flera faktorer, bland annat socioekonomiska förhållanden såsom låg sysselsättningsgrad, hög arbetslöshet och andra samhällsutmaningar utanför förskolans kontroll. Trots riktade insatser inom både förskola och öppen förskola kvarstår utmaningen att nå de vårdnadshavare vars beslut påverkas av begränsad eller missvisande information eller

andra socioekonomiska faktorer. Vidare är det viktigt att beakta att förskolan är en frivillig skolform. Det innebär att en ökad inskrivningsgrad på Järva kan kräva insatser utanför förvaltningens ansvarsområde och förskolans påverkansmöjligheter.

En central faktor som påverkar både inskrivningsgraden och barnens närvaro är förskolans kvalitet. Kvaliteten inom förskolan är svår att mäta och definiera, vilket gör det utmanande att fastställa konkreta och objektiva kvalitetsindikatorer. Trots detta är det tydligt att lärande och utveckling främjas genom högkvalitativa pedagogiska interaktioner. För att stödja dessa interaktioner krävs skickliga pedagoger och stimulerande lärmiljöer. Förskolläraryrket är komplext och ställer krav på både hög kompetens och en god strukturorganisation som stödjer och främjar goda pedagogiska interaktioner.

De högkvalitativa pedagogiska interaktionerna, som forskningen identifierar som en av de största faktorerna för barns lärande och språkutveckling, kräver ändamålsenliga lärmiljöer. Befintligt lokalbestånd inom Järva stadsdelsområde är i behov av översyn utifrån förändrade förutsättningar så som befolkningsprognos samt stadens riktlinjer för förskolelokaler. Därtill är det viktigt att beakta förändrade förutsättningar för barnunderlaget inom respektive stadsdel, vilket kräver anpassningar av verksamhet och lokaler för att möta det de kommande behoven.

Det finns ett fortsatt behov av att stödja språkutvecklingen, både hos barn och personal. Bristande språkkunskaper hos personalen påverkar kvaliteten på undervisningen och stödet till barnens språkutveckling. Ett flertal kompetenshöjande insatser har genomförts med viss effekt på individnivå, fortsatt behov kvarstår på gruppnivå. En satsning på yrkessvenska med språkutvecklande arbetsplatser för personalen pågår, men den förväntas ge resultat först på längre sikt.

Stadens nya chefsstruktur har implementerats och innebär för förskolan ett närmare chefskap. Det förväntas bidra till tydligare medarbetar- och ledarskap med fokus på uppföljning av utbildning och undervisning i syfte att främja personalens arbetsmiljö samt alla barns rätt till utbildning.

Den nya socialtjänstlagen samt uppdraget att arbeta för en god och nära vård och omsorg kommer att öka behovet av samverkan mellan förskola, öppen förskola och andra interna och externa aktörer. Pågående samverkan, exempelvis inom ramen för tidigt samordnade insatser behöver utvecklas för att effektivt identifiera och möta barn och familjers behov. Fokuset på förebyggande insatser stärker förskolans roll att fokusera på utbildning och undervisning för att stödja barnens välmående och utveckling.

En osäkerhet som bör beaktas i den framtida planeringen är det eventuella införandet av språkförskolor. Pågående utredning väntas blir klar i slutet av 2025 och det är ovisst vilka effekter den får för förskolans verksamhet.

Konsekvenser för verksamheten

En förskola av hög kvalitet lägger grunden för framtida lärande och bidrar till högre skolresultat och ökade framtida möjligheter. Effekterna av att delta i förskola av hög kvalitet är störst för barn med svag socioekonomisk bakgrund. Förskolans kvalitet påverkas av flera faktorer, där tillgången till funktionella och ändamålsenliga lokaler, lärmiljöer av hög kvalitet samt pedagogiska interaktioner mellan personal och barn spelar en avgörande roll för att stötta barnens lärande. Inom Järva tillkommer dessutom perspektivet av att möta och utveckla svenska språket. I avseendet att höja kvalitén är det väsentligt att rekrytering av kvalificerad och yrkesskicklig personal sker kontinuerligt, vilket i dagsläget försvåras av låg personalomsättning.

För att säkerställa hög kvalitet och kontinuerlig utveckling av verksamheten är ett genomgående och effektivt systematiskt kvalitetsarbete avgörande. När uppföljningen följer en tydlig kedja från undervisning till rektor och vidare till huvudman kan strategiska insatser och åtgärder genomföras med fokus på utbildning och undervisning. I syfte att komplettera det systematiska kvalitetsarbetet skall *det nationella kvalitetssystemet*, framtaget av Skolverket, implementeras för att följa upp förskolans nationella uppdrag.

Stadens nya chefsstruktur och de omställningar som genomförs förväntas få både kortsiktiga och långsiktiga effekter på förskoleverksamheten. Genom närmare chefskap och ett ökad fokus på medarbetarskap främjas utveckling av organisationskultur och ökad kravställning på uppdraget. Denna omställning innebär en möjlighet att förbättra arbetssituationen och därmed kvaliteten på verksamheten.

Utifrån att åtgärderna för pågående utredning inte är fastställda är konsekvenserna av att införa språkförskolor är i nuläget oklara. Införandet av språkförskola kan antas innebära behov av kompetensutveckling samt ökat behov av lokal- och personaltillgång.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet, Alla barn ska ges likvärdig möjlighet till utveckling och lärande i förskolan och skolan, och utmaningar i Agenda 2030 hållbarhetsmål om god utbildning för alla prioriterar nämnden följande områden:

- Höja utbildningskvaliteten inom lärmiljö, språk och barnhälsa vilket främjar inskrivningsgrad och närvaro.
- Förtydliga uppdraget samt främja ett aktivt medarbetarskap i syfte att höja kompetensen, förbättra arbetsmiljön samt öka möjligheterna att attrahera kvalificerad yrkesskicklig personal.
- Ett tydligt och effektivt systematiskt kvalitetsarbete för att säkerställa likvärdig hög kvalitet.

3.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Utveckling och omvärld

Befolkningsprognosen visar att antalet barn och unga i åldrarna 6-15 år kommer minska med ca 5 % och unga i åldern 16-19 år kommer att öka marginellt med ca 1 % mellan åren 2024 till 2032. De stora positiva befolkningsförändringarna förväntas framförallt ske i Bromsten och i Kista.

Mellan åren 2006 till 2024 så har andelen unga (åk 9 i grundskolan) som ofta deltar i ledarledd fritidsaktivitet i Järva såsom sport, musik, teater, konst, sjunkit från 43 till 35 % (Källa: Stockholmsenkäten). Bland flickor har deltagarandelen emellertid sjunkit från 38 till 25 %. Tendensen finns även inom förvaltningens fritidsverksamheter där andelen ofta besökare i åk 9, sjunkit 8 procentenheter, och besökare från åk 2 i gymnasiet sjunkit med 2 procentenheter under samma tidsperiod. Utvecklingen i åldersgrupperna bedöms vara kopplad till förändrade levnadsvanor såsom läsplattor, stillasittande och mindre fysisk aktivitet där tex idrottsrörelsen, enligt regeringen, tappar medlemmar redan vid 11 års åldern. Regeringen har utifrån den nationella trenden med mindre aktiva barn och unga beslutat att ett fritidskort ska införas den 1 september 2025. Kortet är tänkt att subventionera organiserade fritidsaktiviteter för barn och unga mellan 8-16 år. Förvaltningen bedömer att fritidskortet kan skapa förutsättningar för att öka den psykiska och fysiska hälsan bland barn och unga i Järva givet att målgruppen nås av informationen.

Utvecklingen mot alltmer digitala tjänster i samhället och staden har lett till ett ökat behov av

personliga möten på medborgarkontoren. Många invånare saknar tillräcklig digital och språklig kompetens för att hantera e-tjänster vilket har förändrat personalens stödinsatser. Tidigare fokuserade stödet främst på språkförståelse, men omfattar nu även åtgärder mot digitalt utanförskap. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att anpassa stödet och utveckla nya tjänster, såsom det mobila medborgarkontoret.

Konsekvenser för verksamheten

De öppna fritidsverksamheterna i Järva i form av parklekar, fritidsgårdar och Framtidens hus bedöms utifrån förändrade fritidsvanor ha ett fortsatt viktigt kompensatoriskt uppdrag i att tidigt nå barn och ungdomar som saknar en meningsfull fritid för att på sikt förbättra hälsan och minska risken för att barn och unga hamnar i kriminalitet. Förvaltningen arbetar utifrån stadens parkleks- och fritidsgårdsstrategi där förvaltningens utvecklingsplaner inom respektive område har tagits fram för att dels öka attraktiviteten i utbudet och dels för att arbeta mer strategiskt i att nå ut till berörda målgrupper. Förvaltningen bedömer att fortsatt utveckling av fritidsbiblioteket och nära samverkan med kultur- respektive idrottsförvaltningen samt civilsamhället är avgörande för att nå eftersökta synergier.

Förvaltningen anser att stadens ambitioner om att utveckla parkleksbeståndet är positivt då det kan bidra till att möta barnen i ett tidigt stadium. Att utveckla en ny parklek i norra Järva ser förvaltningen som bra för den geografiska spridningen men bedömer samtidigt att det skulle behövas omprioriteringar inom verksamhetsområdet om det skulle genomföras inom befintlig budgetram. Detta behöver också balanseras mot det ökade behovet av fritidsverksamheter i Bromsten och Kista under kommande tre års period. Förvaltningen kommer regelbundet följa upp och anpassa verksamheterna utifrån befolkningsförändringarna och behov.

Förvaltningen ser möjligheter att implementera ESF projektet aktiv fritid Järva i organisation. Projektet har via förfrågningar, bland annat från socialtjänsten, lotsat ca 300 barn och unga till föreningslivet. Förvaltningen ser att arbetssättet är effektivt och att det nya fritidskortet kan förenkla vägen in i föreningsdelaktighet. Arbetssättet ligger i linje med nya socialtjänstlagen, att verka främjande, nå barnen tidigt, vilket minskar risken för normbrytande beteende.

Medarbetare inom parklekar och fritidsgårdar är en viktig resurs för att utveckla attraktiviteten inom verksamheten. I kontrast till detta står utmaningarna i att rekrytera utbildade fritidsledare, framförallt kvinnor. Kompetensförstärkningar för personal inom fritid mot de yngre åldrarna är prioriterat, särskilt avseende arbetet med att tidigt upptäcka barn i riskzon.

För att motverka digitalt utanförskap bedömer förvaltningen att medborgarservice kan behöva ökade resurser till kompetensinsatser för både invånare och personal, vilket kan leda till kostnadsökningar. Samtidigt anser förvaltningen att en eventuell resursförstärkning inom artificiell intelligens (AI) har potential att effektivisera och förbättra det personliga stödet inom flera områden, såsom översättning, skrivstöd och dygnet runt-service.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst, I Stockholm ska alla ha rätt till ett bra boende som de har råd med, En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla och Agenda 2030 hållbarhetsmål om god hälsa och välbefinnande, minska ojämlikheter och uppnå jämställdhet prioriterar nämnden:

- utveckla koordinering och synergieffekter i det samlade erbjudandet av fritid och kultur genom strategiskt samverkan mellan förvaltningen, kulturförvaltningen och idrottsförvaltningen samt civilsamhället.

- att via parklekar och fritidsgårdar arbeta tidigt med att erbjuda organiserad och vuxenledda aktiviteter för barn och unga med särskilt fokus på att stödja 10-12 åringar som kan hamna i destruktiva miljöer.
- kompetenssäkra befintlig personal inom parklek och fritidsgårdar inom exempelvis fritidspedagogik, hbtqi samt öka specialistkompetenserna inom verksamheter riktad mot 16-19 år.
- utveckla strategier för att öka antalet barn och unga som deltar i kolloverksamheten.

3.3 Äldreomsorg

Utveckling och omvärld

Stockholms stad arbetar för att vara en äldrevänlig stad och har en handlingsplan för detta . Målbilden är att alla människor i Stockholms stad ska ha goda möjligheter att vidhålla en god hälsa och tillgänglighet till samhället, känna välbefinnande samt möjlighet att bidra till samhället. Samverkan med Regionen behöver bli bättre gällande planering av kollektivtrafiken för att säkra målen för en tillgänglig och inkluderande stad. Då Stockholm stad inte har ansvar för hemsjukvården ställer det höga krav på nära samverkan med Regionen för att säkra en god och nära vård för de äldre. Förvaltningen ser behov av ett gemensamt kommunikationssystem där slutenvård, primärvård och samtliga utförare av äldreomsorgsinsatser kan vara delaktiga i planeringen för den äldres sammantagna vård- och omsorg. Tryggt mottagande är en välfungerande insats som behöver utökas och utveckla arbetssätt för att möta kommande behov.

Den psykiska ohälsan bland äldre ökar vilket ställer högre krav på både utförarverksamheter och beställarenheten inom äldreomsorg. Det kommer behövas en ökad kompetens inom psykisk ohälsa i kombination med geriatrik inom samtliga verksamheter. Nämnden ser att antalet äldre i behov av boendestöd utifrån den psykiska ohälsan ökar vilket kräver en utveckling av arbetssätt mellan hemtjänst och boendestöd. Antalet komplexa ärenden har även ökat och utifrån detta krävs en nära samverkan med regionen.

Sårbara grupper fortsätter att öka, såsom äldre med missbruk, psykisk ohälsa, kognitiv nedsättning och hemlöshet. Den Regionala boplanen för äldre 2026 med utblick mot 2050 påvisar svårigheter att hitta lämpligt boende för äldre personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, personer med frontallobsdemens och utåtagerande beteende. Behov finns även av att hitta lämpligt boende för äldre personer som befinner sig i hemlöshet som har missbruksproblematik. Det finns även behov av andra boenden till äldre med specifika behov där det föreligger andra komplexa svårigheter så som psykisk ohälsa och samlarbeteende. Profilboende för personer med demens i tidig ålder är ytterligare en boendeform där antalet platser kommer att behöva utökas.

Enligt regionala boplanen prognostiseras behovet av vård- och omsorgsboende öka i Järva fram till 2050 med 105 % och även antalet personer över 65 år förväntas öka stort i Järva. Det ökande antalet äldre som är i behov av insatser från äldreomsorgen kommer även generera stora kostnader för nämnden. I budgetfördelning i staden beräknas anslaget utifrån antalet äldre äldre. I Järva ökar framförallt andelen yngre äldre med en komplex problematik där hemtjänstinsatser behövs tidigare än för genomsnittet i staden ofta i kombination med boendestöd. Nämnden menar att sättet att beräkna budgettilldelning bör ses över.

Det uppsökande arbetet behöver fortsätta utvecklas för att nå äldre i behov av information om kommunens verksamheter. Alla verksamheter inom äldreomsorgen behöver kontinuerligt följa den utveckling som sker inom välfärdsteknik och utifrån detta implementera nya

arbetssätt. Detta är ett särskilt prioriterat område utifrån den brist på kompetent personal som redan har börjat bli kännbar.

Konsekvenser för verksamheten

En förutsättning för det tvärprofessionella arbetet inom äldreomsorgen är en väl fungerande samverkan och informationsöverföring. Utveckling av digitala system för vård- och omsorgsverksamheter inom staden behöver ske skyndsamt. Det digitala utvecklingsarbetet behövs hållas samman av en central förvaltning inom staden. Detta minskar kostnaden för staden som helhet, ökar möjligheten till utvärdering och därmed säkra kvalitet samt effektivisera upphandlingar som idag görs av olika förvaltningar för samma produkt. Journalsystem för dokumentation inom både socialtjänsten och hälso- och sjukvårdslagen enligt gällande lagstiftning med fokus på användarvänlighet behöver säkerställas och systemen behöver kunna kommunicera med varandra. Ökade krav när det gäller uppföljning, systematisering och möjlighet att ta fram statistik bidrar till att system som upphandlas behöver kravställas för att erforderliga uppgifter ska kunna tas fram. Inom äldreomsorgen pågår det en utveckling av arbetsmetoder, teknik och förändrade krav på dokumentation vilket innebär fortsatta kostnader för omfattande utbildningssatsningar och inköp av tekniska produkter, system och licenser.

Antalet äldre förväntas öka enligt den regionala boplanen vilket kommer medföra stora utmaningar framöver. Behovet av kompetenta medarbetare ökar framöver och kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen är redan idag en utmaning för nämnden. Det är svårt att rekrytera undersköterskor med rätt kompetens och språknivå då utbildningarna inom yrket skiljer sig åt. Förvaltningen bedömer därför att en utbildningssatsning för befintliga medarbetare är strategiskt viktig. Ett sätt att hantera kompetensförsörjningen skulle vara en arbetsdifferentiering inom äldreomsorgen med att dela upp arbetsuppgifter mellan olika personalkategorier som inte alltid kräver en utbildning till undersköterska. Arbetet behöver hållas samman av staden för att samsyn i frågan ska råda och inte skapa skillnader mellan stadens verksamheter. Ett sätt att attrahera medarbetare att stanna kvar inom staden och i omsorgen kan vara att införa Kompetensstegar för undersköterskor och sjuksköterskor. En Kompetensstege skulle vara ett sätt för medarbetaren att utvecklas och ge förutsättningar för kompetensutveckling då modellen tydligt visar vilken utvecklings- och karriärväg det finns för yrkesrollen. Arbetet med att införa Kompetensstege bör hållas samman i staden för samsyn och karriärsutveckling för undersköterskor och sjuksköterskor.

En annan utmaning som förväntas kvarstå är medarbetare med undermålig svenska som behöver lära sig yrkessvenska för att kunna arbeta i verksamheten. Förvaltningen behöver kunna anställa medarbetare utan fullvärdigt språk i svenska och utbilda i yrkessvenska på plats i verksamheterna för att kunna klara kompetensförsörjningen. I betänkandet av Utredningen om språkkrav för personal i äldreomsorgen SOU 2024:78 bedöms ansvaret om språkkrav ligga kvar på arbetsgivaren vilket genererar merkostnader. All utbildning som sker av befintlig personal är kostnadsdrivande då all arbetstid behöver vikarietäckas på enheterna. Särskilt avsatta medel för språksatsningar kommer att behövas under flera år framåt.

Ekonomiska utmaningar inom förvaltningen finns både inom nybyggnation av vård- och omsorgsboende som ej är fullbelagt samt att hemtjänst i egen regi dras med ekonomiskt underskott. Samtidigt ökar antalet äldre vilket kräver ökade resurser inom både förebyggande arbete och beviljande av insatser. Nämnden arbetar med att motverka att aktörer som bidrar till eller medverkar i brottslighet inte anlitas genom ett noggrant och kompetent arbete med upphandling samt uppföljning av insatser.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål *Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst, I Stockholm ska alla ha rätt till ett bra boende som de har råd med, Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser, En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla*, och Agenda 2030 hållbarhetsmål om god hälsa och välbefinnande, minska ojämlikheter och uppnå jämställdhet prioriterar nämnden:

- Öka teamarbetet för att utveckla en god och nära vård och en personcentrerad vård- och omsorg för de äldre. Kompetensförsörjningen behöver säkras för att möta det ökade och allt mer komplexa behovet hos målgruppen.
- Språkutveckling kommer fortsatt att behöva tillhandahållas för de medarbetare som behöver gå yrkessvenska.
- Nämnden står inför ekonomiska utmaningar då antalet äldre förväntas öka och utförarverksamheterna behöver effektiviseras genom välfärdsteknik och digitala lösningar.
- Säkerställa implementering och uppföljning av rutiner för att motverka välfärdsbedrägerier inom äldreomsorg.

3.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Utveckling och omvärld

Förvaltningens arbete utgår från Stockholms stads *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2024-2029*. Barn, unga och vuxnas möjlighet till delaktighet är centralt. Nämndens råd för funktionshinderfrågor är rådgivande och bidrar med målgruppens perspektiv. Rådets kunskap är värdefull och fokus på de strategiskt relevanta frågorna bidrar till arbetet med att öka tillgängligheten.

Andelen brukare växer som har en komplex problematik i form av psykiatrisk och intellektuell funktionsnedsättning i kombination, med eller utan pågående missbruk och med utåtagerande beteende. En mer komplex problematik hos brukargruppen kräver särskild kompetens hos medarbetare och anpassade boendeformer. Stadens egna och upphandlade bostäder kan idag inte möta det ökade stödbehovet, vilket leder till kostsamma externa boendeplatser utanför LOV (lagen om valfrihetssystem). Gällande servicebostäder enligt LSS ser nämnden ett behov av att staden tydligare säkerställer att rätt personer beviljas insatsen. Ett beslut enligt LSS får inte bli en bostadslösning utifrån bostadsbrist där den boende efter beviljad insats inte tar emot stöd av personal. Målgruppen äldre personer med funktionsnedsättning växer vilket medför ett ökat behov av geriatrisk- och demenskompetens inom stadens LSS-boenden.

Utifrån den förändrade målgruppen krävs teamarbete och samverkan både inom kommunen och med regionens aktörer. Kompetensen behöver vara bred både hos beställare och utförare av LSS-insatser men även hos andra aktörer som idag möter målgruppen, till exempel beroendemottagning. Ökad samsjuklighet kräver nya arbetsmetoder.

Det finns behov av att samordnat i staden arbeta med digitalisering för personer med funktionsnedsättning. För att uppnå jämlika levnadsvillkor och minska risken för utanförskap behöver målgruppen få kunskap och tillgång till digital teknik. Medarbetare inom omsorgen om personer med funktionsnedsättning behöver få kunskap om digitala arbetssätt för att i sin tur förmedla vidare till brukarna. Det finns en stor potential i att utveckla digitala hjälpmedel och arbetssätt i verksamheterna som ger målgruppen stöd att uppnå en större självständighet i vardagen. Vidare behöver undersökas om och hur verksamheter inom omsorgen kan bli mer resurseffektiva med stöd av digitala lösningar.

Det finns idag utmaningar med att rekrytera medarbetare med rätt kompetens till utförarverksamheter inom LSS, ett problem som befaras kvarstå. Det behövs även kontinuerlig kompetensutveckling av befintliga medarbetare inom verksamhetsområdet. Det som efterfrågas idag inom LSS-bostäder är kunskap och erfarenhet av att arbeta med personer med exempelvis missbruk eller psykiatriska diagnoser i kombination med intellektuell funktionsnedsättning. Nämnden är oroad över bristen på kompetent personal samt behovet av fortbildning för befintlig personal vilket innebär en ekonomisk utmaning för verksamheterna. En annan utmaning som förväntas kvarstå är medarbetare i behov av utbildning i yrkessvenska.

Det är viktigt att staden tillhandahåller ett fritidsutbud för den ökande andelen äldre med funktionsnedsättning för att främja en god fysisk och psykisk hälsa när de går i pension. Äldre med funktionsnedsättning bor vanligtvis kvar i sina gruppboendestäder under hela livet. Efter pensionen vistas de på sitt boende under dagtid. Detta innebär att allt fler brukare över 65 år saknar aktivering när de inte längre har insats i form av sysselsättning eller daglig verksamhet. Förutsättningarna för att grupp- och serviceboendestäderna själva ska kunna tillhandahålla detta saknas. Med fler äldre brukare som är kvar på sitt boende dagtid behövs fler medarbetare i tjänst för att kunna tillhandahålla stöd utifrån behov och de kvalitetskrav som finns. Nuvarande ersättningssystem är dock inte anpassat utifrån denna förändring och ersättningen är densamma oavsett om brukaren är på daglig verksamhet/sysselsättning eller är hemma dagtid.

Konsekvenser för verksamheten

Det behövs fler typer av profilboenden i staden. Komplexa behov kan idag sällan tillgodoses inom LOV, vilket återkommande tvingar nämnden till dyra placeringar med individuellt avtal. Det finns behov av en central organisation i staden för förhandling och placering utanför LOV-avtal, vilket skulle effektivisera arbetet att hitta lediga platser utanför LOV. Socialnämnden ska under 2025 införa en central placerings funktion för inköp av boendeplatser med individuella avtal inom LSS. Förvaltningen har dock ett upparbetat och välfungerande arbete med inköp av boendeplatser med individuella avtal, när denna funktion frånges förvaltningen blir de ekonomiska konsekvenserna svåra att förutspå.

Under 2024 och 2025 har ersättningsnivåerna för daglig verksamhet och bostad med särskild service enligt LSS reviderats. Avseende ersättningsnivåer gällande daglig verksamhet och bostäder med särskild service enligt LSS, är budget för 2025 är tilldelad utifrån de gamla nivåerna, det är ännu inte helt klart vilka kostnadseffekter det för med sig under planperioden. Det nämnden ser är att de nya ersättningsnivåerna i vissa fall fått en negativ påverkan på de avtal som är direktupphandlade.

Behovet av kompetensutveckling för medarbetarna inom verksamhetsområdet ökar utifrån brukargruppens allt mer komplexa problematik. Medarbetare i utförarverksamhet saknar t.ex. ofta kompetens inom psykiatri vilket försvårar det dagliga arbetet med den förändrade målgruppen. Detta leder till osäkerhet och rädsla bland personalen vilket i sin tur resulterar i ökad sjukfrånvaro och personalomsättning. Det kan även innebära kostnader i form av ökad bemanning för att trygga arbetsmiljö. Ökade dokumentations- och uppföljningskrav höjer kraven på medarbetarnas kunskaper i skriven svenska vilket beräknas kräva fortsatta utbildningsinsatser. All utbildning som sker av befintlig personal i utförarverksamhet är kostnadsdrivande då all schemalagd tid behöver vikarietäckas i verksamheten.

Kompetensförsörjningen är därmed en fortsatt utmaning men nödvändig i omställningen till en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Införandet av ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård och omsorg medför utmaningar och ställer höga krav på chefer och medarbetare de

närmaste åren.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål *Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst, I Stockholm ska alla ha rätt till ett bra boende som de har råd med, Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser, En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla*, och Agenda 2030 hållbarhetsmål om god hälsa och välbefinnande, minska ojämlikheter och uppnå jämställdhet prioriterar nämnden:

- Kompetensförsörjning inom verksamhetsområdet samt kompetensutveckling för att möta målgruppens allt mer komplexa behov inom utförarverksamhet.
- Säkerställa bostäder med särskild service för att tillgodose nuvarande och framtida behov bland annat för personer med komplexa och utåtagerande beteende samt yngre med demenssjukdom.
- Utveckla användandet av digitala verktyg och välfärdsteknik inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning.

3.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Utveckling och omvärld

Sverige befinner sig i en lågkonjunktur som förväntas bestå till slutet av 2026. Därmed finns fortsatt risk att fler personer drabbas av social och ekonomisk utsatthet.

Omställningen till en ny socialtjänst intensifieras och prioriteras under de kommande åren och behöver ske för att verksamheterna ska kunna ställa om till en socialtjänst som är mer förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad med fokus på tidiga insatser utan biståndsbeslut. Barns rättigheter stärks genom att socialtjänstlagen anpassas till barnkonventionen. För en samlad omställning behöver arbetet med den nya socialtjänsten och arbetet med god och nära vård ske parallellt. Under de kommande åren behöver socialtjänsten även ställa om arbetssätten vilket kräver översyn och vidareutveckling av kompetens, kunskaper och förmågor för att kunna uppfylla lagens intentioner.

Under 2025 har Socialdepartementet tillsatt en delegation som ska ta fram en plan för reformen av samordnade insatser till personer med samsjuklighet. Uppdraget sträcker sig över tre år. Vilket eventuellt kan innebära att, vissa delar av reformen som öppenvårdsbehandling och handläggningen om tvångsvård enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall kan komma att påbörjas under perioden och påverka delar av socialtjänstens verksamheter.

Digitaliseringen fortsätter och förväntas leda till ökad tillgänglighet och effektivitet som medför krav på kunskap om invånarnas förutsättningar och behov för att undvika digitalt utanförskap.

Desinformationskampanjen mot socialtjänsten pågår fortfarande. En utmaning är att öka förtroendet för socialtjänsten hos invånarna så att fler har kunskaper om vilka möjligheter till rådgivning och insatser som finns samt att fler söker stöd tidigare. Samverkan mellan socialtjänsten och regionen är en utmaning för att nå socialtjänstens mål om helhetssyn och samhandling i arbetet med komplexa ärenden som missbruk och psykisk ohälsa.

Enskilda som behöver samhällets insatser förväntas erbjudas stöd och hjälp som bygger på bästa tillgängliga kunskap. En utmaning är att varje individ ska få den insats som är mest lämpad för just honom eller henne.

Utifrån att välfärdsbrotten ökar samt att det finns risk för oseriösa aktörer/vårdgivare vilket kan medföra att kvaliteten på vården inte är tillräckligt hög.

Om straffmyndighetsåldern sänks kan det komma att påverka socialtjänstens arbete och förvaltningen behöver planera för dessa möjliga ändringar, då en sänkning av straffbarhetsåldern kan leda till ökade krav på insatser för unga lagöverträdare.

Utredningen har haft i uppdrag att överväga och föreslå ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. Utredningen föreslår att sänka straffbarhetsåldern från 15 till 14 år för den som begår allvarliga brott, där minimistraffet är fängelse i minst fyra år. Utredningen har även haft i uppdrag att överväga och föreslå ändringar av den straffrättsliga särbehandlingen av unga lagöverträdare. Utredningen har i ett delbetänkande lämnat förslag om att den så kallade ungdomsreduktionen för lagöverträdare i åldersgruppen 18–20 år ska avskaffas helt och att åldern ska ges minskad betydelse för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år. I delbetänkandet har utredningen även lämnat förslag till en förstärkning av påföljden ungdomsövervakning och att en ny påföljd, utvidgad ungdomsövervakning, ska införas. Om lagförslaget antas kan det komma att påverka socialtjänstens arbete.

Barn och ungas skolgång samt stöd och insatser

Antalet orosanmälningar om barn och unga ökar och handlar oftast om våld, kriminalitet eller psykisk ohälsa. Rekrytering av barn och unga in i gängkriminalitet är en aktuell utmaning som påverkar socialtjänstens insatser och leder till att antalet placeringar ökar vilket medför ökade kostnader. En utmaning är att tidigt identifiera unga under 15 år som riskerar att dras in i kriminalitet. Förvaltningen arbetar intensivt för att erbjuda en trygg samhällsvård. Statens institutionsstyrelse har under en tid haft svårigheter med att anvisa plats för ungdomar som akut behöver särskilt noggrann tillsyn. Förvaltningen arbetar intensivt för att även hitta och rekrytera egna familjehem. Möjligheten att tillhandahålla fler egna familjehem bidrar till att tiden i jourhem för placerade barn minskar och att de snabbare kommer vidare till ett stadigvarande hem.

Den psykiska ohälsan bland unga är fortfarande hög och kan leda till försämrade skolprestationer samt problematisk skolfrånvaro och en ofullständig skolgång. En utmaning är att säkerställa att barn och unga placerade i familjehem eller på institution klarar grundskolan och gymnasieutbildningen med fullständiga betyg.

Ökad kunskap om våld och behov av stöd och skydd för våldsutsatta

Det är fortsatt viktigt med relevanta rutiner och arbetssätt för att upptäcka våldsutsatta och våldsutövare för att kunna motivera till insatser och ge praktiskt stöd. En utmaning är att identifiera ärenden med hedersrelaterat våld och förtryck. En annan utmaning är att få barn som upplevt våld i nära relation till behandling inom Relationsvårdscentrum Väst eftersom båda vårdnadshavarna behöver godkänna att barnet får stöd.

Invånare i stadsdelsområdet är i behov av ökade kunskaper och förståelse för vad våld är och innebär inklusive hedersrelaterat våld och dess skadeverkningar. Kvinnor tar en alltmer aktiv roll i de kriminella gängens verksamhet. En utmaning är att identifiera dessa kvinnor.

Personer med riskbruk och beroende behöver samordnade insatser

Antal personer med samsjuklighet och komplex problematik ökar. Samverkan behöver stärkas med regionen och civilsamhället. Förvaltningen ser ett bekymmer med att missbruk och psykisk ohälsa sprider sig allt längre ner i åldrarna. Detta medför ett ökat behov av samverkan med regionen och en ökad frekvens av samordnade individuella planer.

Socialpsykiatri

Nya socialtjänstlagen betonar vikten av tidiga och tillgängliga insatser för att förebygga allvarlig psykisk ohälsa och social utsatthet. Det finns ett växande behov av att utveckla

förebyggande och uppsökande insatser för personer med psykisk ohälsa. Arbetet kräver en starkt förmåga att arbeta tvärprofessionellt och tillsammans med olika samhällsaktörer. Antalet personer med psykisk ohälsa i stadsdelsområdet beräknas fortsätta öka vilket bedöms medföra ett växande behov av både icke biståndsbedömt samt biståndsbedömt stöd för målgruppen. Enligt Stockholmsstads rapport för personligt ombud 2024 har Järva fler enskilda klientkontakter än andra stadsdelsnämnder. Antalet nya ärenden i Järva har ökat med 23 % jämfört med 2023. En utmaning är målgruppens svårigheter att klara ansökningsförfarandet för exempelvis försörjningsstöd och sjukpenning. Järva är ett socioekonomiskt utsatt område där många klienter behöver stöd i denna typ av frågor. Nämnden förväntar sig en fortsatt tillströmning av ärenden till personligt ombud utifrån ökad psykisk ohälsa i stadsdelsområdet.

Förvaltningen ser ett behov av att boendeformerna inom socialpsykiatri behöver utvecklas för att bättre möta målgruppens behov som blir allt mer komplext. Det är idag svårt att hitta lämpliga boendeformer för yngre och brist på alternativ kan leda till kostsamma placeringar för nämnden med individuellt avtal. Många av de boende inom socialpsykiatriens gruppboendestäder är äldre, vilket ställer ökade krav på geriatrisk kompetens samt fysisk tillgänglighet i boendemiljöerna. Det råder brist på stödboenden inom staden och i dagsläget har de som finns inte bemanning kvällar och helger. Bristen på boenden och målgruppens allt komplexare behov leder till kostsamma placeringar med individuella avtal.

Hemlöshet

Förvaltningen ser fortsatt en betydande utmaning i den svåra bostadssituationen i staden med brist på bostäder och utbredd trångboddhet. De höga kraven för att kvalificera sig på den ordinarie bostadsmarknaden medför ytterligare svårigheter, särskilt för socialtjänstens målgrupper. Den ekonomiska situationen för hushållen, kombinerat med lågkonjunktur, ökar risken för fler personer med hyresskulder och därmed en ökning av antalet vräkningar.

Detta styrks även av förvaltningens statistik som visar på en ökning, både i antalet underrättelser om uppsägningar från hyresvärdar och av genomförda vräkningar jämfört med 2023. Under år 2024 har 27 vräkningar i Järva inte kunnat förhindras. Detta kan jämföras med 10 vräkningar år 2023. Förvaltningens analys att det arbetet som görs av bostadsbolagen gällande oriktiga hyresförhållanden gett resultat. Detta då merparten av vräkningarna är till följd av att hyresgästen inte bodde i lägenheten.

Nyanlända

Under de senaste året har förvaltningen sett hur antalet nyanlända som sökt stöd via medborgarservice har minskat. Nyanlända och utrikesfödda kvinnor är dock fortsatt särskilt prioriterade inom medborgarservice. Arbetet med att kvalitetssäkra bostadsvägledningsarbetet har fortsatt under 2024, bland annat genom ett särskilt projekt som dels innefattar ytterligare anpassning av bostadsvägledningen men också med ett större fokus på statistikuppföljning för att kunna göra bättre analyser av effekterna. Samarbetet med SHIS Bostäder fortsätter men antalet SHIS bostäder minskar.

Konsekvenser för verksamheten

Utifrån att lågkonjunkturen fortsätter och därmed en försvagad ekonomi förväntas fler invånare behöva ta del av socialtjänstens insatser, vilket förväntas leda till behov av ökade personella och ekonomiska resurser för nämnden. Komplexa ärenden ställer högre krav på systematiska samverkansstrukturer och bredare kunskap hos medarbetarna samt arbete efter kontorstid.

I samband med omställningen till den nya socialtjänsten, där tillgängligheten särskilt betonas

för att stärka förtroendet för socialtjänstens insatser och tjänster, bör det övervägas att lokalisera socialtjänstverksamheter i centrum av Rinkeby, Husby och Tensta. Effekterna av det bedöms vara att tilliten och förtroendet för nämndens verksamheter kommer att öka då, synligheten och de dagliga mötena mellan personal och invånare blir fler. Även vidareutveckling och innovation av tjänster och arbetssätt samt ökade behov av kompetensutveckling av personal kommer att behövas i omställningsarbetet. De medel staten kommer att fördela förväntas dock inte täcka behoven.

Brister i digitala system försvårar socialtjänstens möjligheter att ta del av kunskaper om insatsernas effekt, vilket riskerar att insatserna inte riktas mot faktiska utmaningar som gör skillnad för enskilda.

Bristen på förtroende för socialtjänsten hos invånarna gör att det blir ännu svårare att bygga goda relationer särskilt med alla målgrupper som nämnden redan sedan tidigare har haft svårt att nå. Utan samverkan och relationsskapande aktiviteter med exempelvis civilsamhället riskerar tilltron att försämrats ytterligare. Följden blir att insatser inte kan ges i tid.

För att uppnå personalkontinuitet inom socialtjänsten behöver effektiva arbetssätt som använder handläggarnas kompetens utvecklas.

Det finns risk för att hot och våld samt otillåten påverkan inte upptäcks och hanteras vilket leder till brister i rättssäkerheten och påverkar invånarnas tillit till välfärdssystemet.

Det utökade brottsförebyggande ansvaret kan bli kostnadsdrivande beroende på hur staten finansierar de olika lagförslagen. Det är idag svårt att överblicka hur alla pågående utredningar kopplat till barn och unga i kriminalitet kommer att påverka socialtjänstens arbete framåt.

Om platsbristen vid Statens institutionsstyrelse fortgår kan det medföra att många unga med komplexa och omfattande vårdbehov inte får någon plats. Vilket kan leda till att unga inte får den hjälp de behöver. Samverkan behöver intensifieras för att förbättra situationen och skydda barn och unga.

Kvinnor har en undanskymd roll i kriminella miljöer vilket gör att de är svåra att identifiera och upptäcka vilket bidrar till att kriminaliteten kan fortgå.

Personer i hederskontext lever ofta ett begränsat liv vilket gör att de är svårt att identifiera dessa personer. Det kan medföra att våldsutsattheten fortgår utan att de får det stöd och den hjälp de har behov av.

Det ökade inflödet av meddelanden om hyresskulder leder till att fler ansökningar om hyresskulder måste hanteras och behovet av tillfälliga boendelösningar utredas. Detta resulterar i ökade kostnader för både tillfälliga boendelösningar och reglering av hyresskulder. Samtidigt leder de strukturella problemen på bostadsmarknaden, såsom bostadsbrist och höga krav för att få ett stadigvarande boende, till att fler behöver långvarigt stöd, vilket i sin tur ökar behovet av personella resurser

En ökande andel personer med psykisk ohälsa och komplex problematik i stadsdelsområdet i kombination med nya socialtjänstlagen, ställer förändrade krav på kompetens hos nämndens medarbetare i alla verksamheter. Personer med psykisk ohälsa förekommer i alla nämndens verksamheter som föräldrar, äldre, i behov av försörjningsstöd eller stöd för beroende förutom att de återfinns inom verksamheter för funktionsnedsättning och socialpsykiatri. Kompetensutveckling, säkerställande av förebyggande arbete samt ökad bemanning i utförarverksamheter beräknas ge nämnden ökade kostnader.

Bristen på lämpliga boendeformer för personer inom socialpsykiatri leder till fortsatt kostsamma placeringar utanför stadens upphandlade verksamheter. En utmaning är att tillhandahålla platser på stödboenden och gruppboenden för personer med psykiska funktionsnedsättningar eftersom många bor kvar längre i dessa boenden idag jämfört med tidigare. Boendena är oftast inte tillgänglighetsanpassade och personalen är inte alltid utbildad i omvårdnad. Förvaltningarna har blivit uppmanade att överväga placeringar i profilboenden istället men dessa platser kostar dubbelt så mycket som gruppboende, vilket kan bli kostnadsdrivande. Förvaltningen ser därför behov av att stödboenden och gruppboenden utökas.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål *Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst, I Stockholm ska alla ha rätt till ett bra boende som de har råd med, Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser* och Agenda 2030 hållbarhetsmål om god hälsa och välbefinnande, minska ojämlikheter och uppnå jämställdhet prioriterar nämnden:

Övergripande

- Anpassa socialtjänstens verksamheter till ikraftträdandet av den nya socialtjänstlagen, med fokus på "En väg in" som är en huvudingång och den första kontakten med socialtjänsten samt en så kallad första och andra linjens socialtjänst.
- Systematiskt arbete främst i ärenden med komplexa behov ska ske "teambaserat", det vill säga genom att de kompetenser som behövs runt en person samlas i ett team.
- Säkerställa en hållbar arbetssituation inom socialtjänsten.
- Vidareutveckla arbetet med frågor som rör välfärdsbrott, förtroende, hot, säkerhet och otillåten påverkan för medarbetare och chefer inom socialtjänsten.

Barn och unga

- Fortsätta utveckla tidiga insatser i syfte att förebygga aktualisering och återaktualisering inom socialtjänsten på kort och lång sikt.
- Utveckla arbetssätt för att tidigt upptäcka destruktiva beteenden hos barn och unga samt fortsätta utveckla sociala insatsgruppen för unga med fokus på målgruppen 12-15 år.

Missbruk och beroende

- Samverkan med regionen ska öka med fokus på unga vuxna med psykisk ohälsa och missbruk.

Våld i nära relation

- Socialtjänsten fortsätter att arbeta för att tidigt upptäcka och erbjuda stöd till våldsutsatta och våldsutövare.
- Kompetensen inom området hedersrelaterat våld behöver stärkas och arbetssätten vidareutvecklas.

Socialpsykiatri

- Kompetensförsörjning inom verksamhetsområdet socialpsykiatri.
- kompetensutveckling inom förvaltningen för att möta de komplexa behov som målgruppen personer med psykisk ohälsa kan ha.
- Säkerställa tillgången av stödboenden och gruppboenden.

Hemlöshet

- Fortsätta vidareutveckla arbetssättet med individuellt anpassad bostadsvägledning i syfte att möjliggöra att fler tar sig vidare till långvariga boendelösningar med fokus på boendeinsatser.

Nyanlända

- Fortsätt stärka bostadsvägledningen samt vägen mot egenförsörjning, särskilt för nyanlända och kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden.

3.6 Stadsmiljöverksamhet

Utveckling och omvärld

Omställningen i och med övertagande av drift i egen regi kommer ha stor påverkan på organisationen och innebära utmaningar.

Osäkerhet i världen påverkar ekonomin i form av högre priser för anläggnings- och upprustningsprojekt, men även ökade kostnader för drift av parker och grönområden.

Staden har höga investeringskostnader och ny modell för investeringsmedel håller på att arbetas fram och kan påverka investeringsmöjligheterna i framtiden. Nya taxor diskuteras bland annat har exploateringskontorets aviserat att en arrendeavgift för kommunaltekniska ytor kan komma att tas ut.

Klimat- och miljöutmaningar står högt i fokus där bl.a. stadens miljöprogram ställer höga krav på utveckling och anpassningsåtgärder i stadsmiljöverksamheten särskilt då Järva har bland de största utmaningarna med skyfalls- och värmeböljsproblematik i staden.

Demografiprognoser pekar på ett fallande antal yngre och barn medan antalet äldre ökar. Stora befolkningsökningar i Kista, Sundby och Bromsten medan andra stadsdelar förblir relativt oförändrade.

Ca 15 000 bostäder planeras eller byggs just nu i Järva. Ett antal projekt som ändrar stadsdelsområdets infrastruktur pågår. Förbifarten ger ökad förbindelse med södra delar av staden. Utbyggnad av Mälärbanan, tunnelbana förlängs till Barkarby och Tvärbanan förlängs. Projekten kommer bidra till ökad rörlighet till- och från stadsdelsområdet.

Konsekvenser för verksamheten

Att starta upp en helt ny organisation och verksamhet, som övertagandet av drift i egen regi, kommer att innebära utmaningar för förvaltningen, men även möjlighet till ökad styrning och större flexibilitet av park- och grönområdesskötseln. I uppstartskedet kommer det vara nödvändigt att kontinuerligt justera och vidareutveckla processer och arbetssätt för att på sikt uppnå en hållbar och effektiv driftverksamhet. Utöver Järva planerar även stadsdelsnämnden Hägersten-Älvsjö att ta tillbaka skötseln och renhållningen av parker och grönområden under 2025. Ett antal andra stadsdelsförvaltningar planerar att ta över driften under 2026. För att kunna följa upp parkdriften i egen regi på ett enhetligt och korrekt sätt samt även kunna jämföra med kostnader finns ett behov av ett gemensamt system inom staden för tidrapportering inom stadsmiljö.

Osäkerheten i världen har påverkan på ekonomin exempelvis genom höga kostnadsökningar och längre leveranstider. Fortsatta ökningar kan förväntas men inte beräknas. Inom drift i egen regi kan detta innebära arbetssätt som går mot digitalisering, inköp mer fokuserat på återbruk och viss självförsörjning av material som jord genom kompostering för att minska avfall och inköp av jord.

Stadens ändring av investeringsmodellen kan innebära att investeringar i form av

nyanläggningar får ge vika för investeringar som kan minska driftkostnader av grönytor exempelvis omläggning av bruksgräs till ängsytta. Parkplaner som behöver uppdateras är förenat med höga kostnader och tas i dag på driftbudget, vilket kommer försvåra en uppdatering.

Klimatförändringarna kräver en mångfald av åtgärder i form av ex. skyfalls- och dagvattenshantering och förebyggande insatser för värmeböljor. Miljöprogrammet sätter tydliga ramar för investeringar i maskiner och fordon för drift, arbetssätt i drift men även vilka investeringar i parkmiljö som ska utföras. Krontäckningsgraden ska öka och andra åtgärder för att motverka och hantera värmeböljor behöver genomföras. Skyfall ska också hanteras liksom att den biologiska mångfalden ska främjas. Detta begränsar utrymmet för andra investeringar som ex. upprustning och anläggning av parker och bedöms innebära att en omfördelning av investeringsmedel behöver göras kommande år. Trafikkontoret har i uppdrag att skapa fler gröna ytor i form av mikroparker, svalköar och dagvattenlösningar vilket bedöms få stora konsekvenser för förvaltningens driftbudget framöver.

Många planerade exploateringsprojekt kommer på sikt innebära nya drifttytor för förvaltningen. En ökande befolkning i delar av stadsdelsområdet gör att trycket och slitaget på grönområden i dessa områden kommer att bli större. Detta i sin tur innebär både ökade driftkostnader och högre investeringskostnader i form av upprustningar. Den demografiska förändringen med fler äldre och färre barn under perioden gör att förändringar i investeringsplaner kan bli aktuell. De stora satsningarna på grönområden riktas idag främst till målgruppen barn/unga/barnfamiljer. Framöver behöver utomhusmiljön i större utsträckning tillgängliggöras för den äldre målgruppen och deras perspektiv tas med vid upprustningar och nyanläggningar.

Samverkan mellan olika aktörer inom staden behöver stärkas. Exempel på detta är exploateringskontorets markanvisningar på naturmark som kan påverka förvaltningens förmåga att möta miljöprogrammets krav. Att samverkan sker tidigt i projekt för att påverka och skapa förutsägbarhet för resurser, ekonomiska och för medarbetare är nödvändigt.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål *Ett grönt och fossilfritt Stockholm som leder en rättvis klimatomställning, Tryggheten ska öka genom förebyggande insatser* och Agenda 2030 hållbarhetsmål om hälsa och välbefinnande, jämställdhet, minskad ojämlikhet, hållbara städer och samhällen samt fredliga och inkluderande samhällen och att skapa säkra och inkluderande grönområden för alla prioriterar nämnden följande:

- skapa en kvalitativ, konstadseffektiv och klimatsmart drift i egen regi
- fortsätta genomföra miljö- och klimatanpassningsåtgärder, i form av både driftinsatser och investeringar
- fortsätta att genomföra investeringar i stadsmiljön för att kunna erbjuda en attraktiv och tillgänglig stadsmiljö

3.7 Ekonomiskt bistånd

Utveckling och omvärld

Lågkonjunkturen håller i sig, vilket medför en långsammare återhämtning på arbetsmarknaden samt att arbetslösheten i stadsdelsområdet är högst i staden med 5,6 % öppet arbetslösa. Analysen som Arbetsförmedlingen har gjort är att den höga andelen långtidsarbetslösa kommer att öka ännu mer. I stadsdelsområdet så har drygt 80 % av aktuella hushåll haft ekonomiskt bistånd under minst tolv månader.

Vidare så har personer i behov av ekonomiskt bistånd i högre utsträckning mer komplexa behov som sträcker sig över flera aktörers ansvarsområden än tidigare. Andra faktorer som nämnden ser kan öka behovet av ekonomiskt bistånd är prognosen om befolkningsökning om 9 200 personer till 2028 samt ökade omkostnader. Vidare så har riksnormens samtliga poster från år 2023 till 2025 höjts med sammanlagt 22 %. Trots detta har antalet hushåll med ekonomiskt bistånd konsekvent minskat de senaste tre åren.

Utredningen om aktivitetskrav för rätt till ekonomiskt bistånd syftar till att tidigt bryta passivitet och föreslår att socialnämnden ansvarar för att det finns kommunala insatser som erbjuds vuxna personer i behov av ekonomiskt biståndsmöjlighet till meningsfull heltidssysselsättning utifrån deras behov, bland annat genom platsförlagda aktiviteter inom kommunal förvaltning samt insatser som stärker individens motivation och förutsättningar till arbete eller studier.

Utvecklingen gällande digitalisering av ekonomiskt bistånd har kommit olika långt i landet. Ett antal kommuner har utöver införandet av e-ansökan redan automatiserat processen gällande ekonomiskt bistånd för att minska administration och således frigöra resurser och tid för det sociala arbetet och det mänskliga mötet ökar.

Konsekvenser för verksamheten

Förvaltningen befärar att färre personer kommer att avslutas till egen försörjning och att fler istället kommer att vara i behov av ekonomiskt bistånd under en längre tid till följd av komplexa behov. Vidare bedömer förvaltningen att behovet av personella och ekonomiska resurser kommer att öka. Detta till följd av ökad andel långtidsarbetslösa, utvecklingen av antalet som blir arbetslösa, uppräkningsen av riksnormen samt ökade omkostnader för hushållen.

Om e-ansökan inte vidareutvecklas till att bli användarvänlig för både invånare och medarbetare, och om andra digitala lösningar inte implementeras, riskerar förvaltningen att få sämre förutsättningar vid rekrytering jämfört med andra kommuner. Detta eftersom andra kommuner kan erbjuda arbete med större fokus på socialt arbete och mer direktkontakt med personer i behov av stöd. Vidare så leder det till att socialsekreterare inom förvaltningen söker sig vidare till andra kommuner. För den enskilde innebär detta att osäkerheten kring var i processen ansökan befinner sig kvarstår, samtidigt som utredningen riskerar att ta längre tid

Gällande utredningen om aktivitetskrav för rätt till ekonomiskt bistånd innebär det ett utökat ansvar för att säkerställa tillgången till meningsfulla och heltidsinriktade aktiviteter, både inom den kommunala förvaltningen och genom arbetsförberedande insatser. Detta förväntas öka behovet av personella resurser samt behovet av antingen egna verksamheter som kan erbjuda arbetsförberedande insatser eller avtal med andra aktörer. I dagsläget är det dock oklart om ansvaret för dessa insatser ska ligga hos förvaltningen eller annan aktör, vilket behöver klargöras framöver.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål *I Stockholm ska alla ges möjlighet till ett eget jobb* och Agenda 2030 hållbarhetsmål om avskaffande av fattigdom samt verka för ekonomisk jämställdhet mellan kvinnor och män prioriterar förvaltningen:

- I nära samverkan med andra aktörer säkerställa behovet av arbetsförberedande insatser, samt därefter klargöra ansvarsfördelningen
- Använda multikompetenta team med medarbetare från Jobbtorg, socialtjänsten och Arbetsförmedlingen som arbetar med gemensam kartläggning, samplanering och uppföljning gällande långtidsarbetslösa.

3.8 Arbetsmarknadsåtgärder

Utveckling och omvärld

Andelen öppet arbetslösa av befolkningen i Järva ligger i princip still i jämförelse från föregående år, från 5,5 % (jan 2024) till 5,6 % (jan 2025). En större ökning går att skönja i övriga staden som ökar i andelen arbetslösa från 3,2 % till 3,6 % under samma tidsperiod.

Järva har fortsatt stor skillnad i sysselsättningsgrad mellan könen, där 71,9 % av männen och 65,9 % av kvinnorna var sysselsatta. En särskild utmaning är den fortsatt låga sysselsättningsgraden bland kvinnor, särskilt i Tensta 58,8 % samt i Rinkeby 55 % (2023).

Andelen unga som varken studerar eller arbetar mellan 16-29 år (UVAS) bedöms fortsatt vara hög i vissa stadsdelsområden, såsom för män i Tensta, 15,8 % och i Rinkeby 16,1 %. Även en stor andel unga kvinnor har UVAS tillhörighet, 12,0 % i Tensta och 13,3 % i Rinkeby (2022). Stadens genomsnitt under samma tidsperiod låg på 8 %. Den yngre målgruppen 16-19 år som inte studerar eller arbetar och som tillhör målgruppen kommunala aktivitetsansvaret (KAA) är också högre än stadens genomsnitt, även här ser förvaltningen fortsatta utmaningar då gymnasieexamen är en vattendelare mellan de som får och inte får arbete.

För att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna etablera sig på den ordinarie arbetsmarknaden eller i studier behöver övergången stärkas. En viktig utmaning är att vidareutveckla verksamheterna så att fler ges möjlighet till egen försörjning även i fack- och stadsdelsförvaltningarnas linjeverksamhet. En högst begränsad andel av stadens invånare går idag vidare från exempelvis OSA anställningar till reguljära anställningar, likaså inom LSS området. Bedömningen är att fler kan delta i vanliga anställningar om stödet skulle utformas mer individuellt.

Förvaltningen bedömer utifrån ovanstående att det fortsatt är viktigt med samverkansinsatser mellan stadsdelsnämnden, arbetsmarknadsförvaltningen och övriga fackförvaltningar för att möjliggöra att fler blir inkluderade i arbetslivet.

Konsekvenser för verksamheten

Förvaltningen anser att samverkan mellan arbetsmarknadsförvaltningen och övriga fackförvaltningar fortsatt är avgörande för att fler ska ges möjlighet till inkludering i arbetslivet. Förvaltningen ser ett fortsatt behov av att stärka insatserna för kvinnor som står långt från arbetsmarknaden, bland annat genom att uppmuntra fler att ta del av Komvux yrkesutbildningar med goda anställningsmöjligheter. En annan prioriterad utvecklingsinsats är att utöka stödet till fler målgrupper inom socialtjänsten och skapa vägar för deras etablering på den reguljära arbetsmarknaden.

Ferieuppdraget i Järva är fortsatt en prioriterad satsning med höga mål avseende kvalitet och volym. Förvaltningen hanterar över 2 500 anställningar av ungdomar varje år vilket skapar utmaningar kring arbetsuppgifternas kvalitet och där en alltför låg kvalitet kan resultera i svaga till negativa effekter på individnivå när det kommer till den upplevda arbetslivserfarenheten. Detta blir än mer utmanande när förvaltningen under året ska pröva feriearbete för en yngre målgrupp.

Den höga andelen unga vuxna inom målgrupperna UVAS och KAA i Järva nås genom riktade uppsöksinsatser via förvaltningens verksamheter, Framtidens hus och Kompetensverkstan, i samverkan med jobbtorg och civilsamhället. Kompetensverkstan har idag en etablerad verksamhet i Tensta och i Husby samt planeras startas upp i Rinkeby under 2025.

Järvavärdarna är en arbetsmarknadsåtgärd som även har en viktig roll i arbetet med att stärka och utveckla arbetet mot nedskräpning (plockstädning, viss grönyteskötsel) samt även

informationsspridning och påverkansarbete. Planeringen för hur Järvavärdarna ska integreras som en del i förvaltningens drift av renhållning och skötsel av park- och naturmark fortsätter. Även utbildning och utveckling som ett explicit särdrag i organisationens uppbyggnad runt driften och i samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen.

Prioriteringar

För att uppnå kommunfullmäktiges mål Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst, I Stockholm ska alla ha rätt till ett bra boende som de har råd med, En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla, och Agenda 2030 hållbarhetsmål om god hälsa och välbefinnande, minska ojämlikheter och uppnå jämställdhet prioriterar nämnden:

- Fortsätta metodutveckla arbetet för att nå och stötta gruppen UVAS 16-29 år i samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen.
- Fortsätta prioritera gruppen kvinnor långt ifrån arbetsmarknaden i samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen.
- Fortsätta att i samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen utveckla arbetet med Järvavärdarna och utveckla samarbetet med Vuxenutbildningscentrum Järva som etablerats vid Jobbtorg Kista.
- Utveckla möjligheterna till fler praktikplatser, arbetsträningsplatser och fler skyddade anställningar inom ramen för förvaltningens parkskötsel drift i egen regi som startas under 2025.

3.9 Övrigt

Beredskap

Det säkerhetspolitiska läget

Säkerhetspolitiska osäkerheter och nya lagförslag har lett till ett förnyat fokus på den civila beredskapen – en nationellt högt prioriterad fråga. Arbetet med att rusta upp totalförsvaret har pågått under flera år och förväntas intensifieras under den kommande planeringsperioden. Det nya försvarsbeslutet (2025–2030) markerar den kraftfullaste förstärkningen av totalförsvaret sedan kalla kriget, medan översynen av lagen om extraordinära händelser (LEH) innebär att nämndens beredskap ställs inför betydligt högre krav, både organisatoriskt och ekonomiskt.

Ny lagstiftning medför nya utmaningar

Om förslaget på en ny lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap (LKRB) antas kommer lagen träda i kraft år 2027. Lagen ställer avsevärt högre krav på kommuners beredskap och medför ekonomiska och organisatoriska utmaningar. För att upprätthålla samhällsviktig verksamhet, såsom vatten, el och värme i minst två veckor vid kris, krävs investeringar i robusta reservsystem. Kommunerna måste också inrätta och underhålla samlingsplatser med mer omfattande service än dagens trygghetspunkter.

Kommunerna ska enligt lagförslaget utveckla sin förmåga att verkställa utrymningar inom sina geografiska områden och kunna inkvartera drabbade personer. Det innebär att kommunerna behöver planera för att snabbt och effektivt kunna hantera ett stort antal människor som tvingas lämna sina hem, exempelvis vid naturkatastrofer, krigsförhållanden eller andra omfattande kriser. I områden med en hög befolkningstäthet och många invånare med olika språk- och stödbehov är det avgörande att kommunikationen vid utrymningar är flerspråkig och tydlig. Om ansvaret åläggs stadsdelsförvaltningarna i staden ser nämnden ett behov av att stärka sin förmåga att hantera logistiken kring stora grupper människor och säkerställa att planering samt resurshantering är väl utvecklade för att möta en sådan

utmaning.

Under planeringsperioden och i samband med det nya lagförslaget föreslås att olika typer av statsbidrag ska utlysas med syfte att stärka den civila beredskapen nationellt. Förvaltningen har noterat att staten förespråkar sammanhållna ansökningar från kommuner därför är det viktigt att staden utvecklar en samordnad strategi för bidragsansökningar så att finansieringsmöjligheterna utnyttjas optimalt.

Kommunernas och regionernas planering ska enligt lagförslaget omfatta privata aktörer som driver verksamheter inom områden som skola, särskilda boenden enligt LSS samt hälso- och sjukvård. Nämnden ser ett behov av tydliga riktlinjer och samordning för att säkerställa att privata aktörer uppfyller sina åtaganden samt att upphandlad verksamhet omhändertar de krav som den nya lagen ställer. Det är viktigt att klargöra hur ansvarsfördelningen mellan kommuner och privata aktörer ska se ut i praktiken, särskilt i frågor som rör resurser, informationsdelning och samverkan under kriser.

Behov av jämlik krisberedskap och ambitionsnivå

Järva stadsdelsförvaltning, en av tre stadsdelsförvaltningar inom stadens sektorsorganisation för civil beredskap, ansvarar för både det geografiska områdesansvaret och den samhällsviktiga verksamhet som bedrivs här. Sektorsarbetet har påvisat att den grundläggande beredskapsförmågan hos de elva stadsdelsförvaltningarna har stora skillnader; arbetet har utifrån skilda förutsättningar kommit olika långt och det saknas samsyn på vad samhällsviktig verksamhet innefattar. Ett återkommande behov i samtliga sju sektorer där Järva deltar är att säkerställa en tydlig och balanserad central styrning. Det handlar bland annat om att definiera vad som räknas som samhällsviktig verksamhet, vilken nivå trygghetspunkterna ska utvecklas till, hur staden ska samverka med civilsamhället och privata aktörer samt hur ansvaret ska fördelas mellan fackförvaltningar och stadsdelsförvaltningar. För att säkerställa en robust och jämlik krisberedskap behövs en enhetlig styrning med klara krav och gemensamma ramar, så att alla stadsdelsnämnder arbetar mot samma mål med samma höga ambitionsnivå.

Välfärdsbrott

Det senaste årets förändringar i stadens avtal samt ökad samverkan internt och externt med andra myndigheter har skapat djupare och bättre kontroller för att upptäcka och förebygga välfärdsbrott. Förvaltningen ser positivt på förändringarna men att samarbetet behöver fortsätta öka och utvecklas framåt. Utmaningar som förvaltningen ser är fördröjda ändringar i avtal, begränsningar i samverkan både internt och externt samt behov av gemensamma kontroller inom staden. Ett viktigt led i arbetet mot välfärdsbrott är kontinuerlig uppföljning av entreprenad och utförare av insatser med LOV- och individuella avtal samt noggranna uppföljningar i individärenden.

Risken att nämnden utsätts för välfärdsbrott är hög. Staden behöver vidareutveckla gemensamma rutiner och arbetssätt för identifiering och hantering av bedrägeriförsök, detta för att arbetet ska bedrivas på likvärdigt sätt över staden. Nämnden är positiv till att ny praxis och ändring i lag skapat möjligheter till djupare och bättre kontroll för att upptäcka, förebygga och hantera välfärdsfusk inom offentlig sektor. Utmaningar som nämnden ser är avsaknad av lagligt stöd för att bättre kunna samverka mellan olika myndigheter. Nämnden ser ett behov av att staden håller samman utbildning/informationsspridning inom organisationen och behov av fler stadsövergripande kontroller. Nämnden ser även ett behov av utökat externt samarbete med andra myndigheter.

Avtalsuppföljningar för LOV och verksamheter i egen regi inom äldreomsorg, funktionsnedsättning och socialpsykiatri följs idag upp av samtliga 11 stadsdelsförvaltningar

på uppdrag av social- och äldreförvaltning. Detta skapar olikheter i utförandet av uppföljningen. Uppföljningarna genomförs av medarbetare med olika roller inom den egna förvaltningen och de har därmed olika förutsättningar för uppdraget. För uppföljningsuppdraget tillhandahålls en uppföljningsmall från social- och äldreförvaltning som hanteras utifrån respektive medarbetares kompetens och förförståelse, vilket skiljer sig åt. Avtalsuppföljningar för centrala avtal inom vård- och omsorg bör skyndsamt centraliseras och hanteras av den förvaltning som ansvarar för upprättade avtal. Avtalsuppföljningarna bör även samordnas med det pågående arbetet att upprätta rutiner för att motverka välfärdsbedrägerier. Genom samordnade verksamhetsuppföljningar skulle staden säkra kvalitet, få högre kompetens för utförandet och där igenom nå effektiv resursfördelning.

4 Sammanfattande ekonomisk analys

Efter några år av ökad inflation till följd av pandemi och krig i Ukraina så sjönk inflationen under 2024. Den hade då medfört kraftigt ökade kostnader på energi, livsmedel och andra varor. För att bekämpa inflationen hade riksbanken höjt räntan i snabb takt. Då inflationen sjönk under 2024 påbörjade också riksbanken att succesivt sänka räntan. Förväntan har funnits att detta agerande skulle fortsätta under 2025 men med anledning av att inflationen nu åter igen ökar så är utvecklingen mer osäker om när den svenska ekonomin synligt kommer att återhämta sig. Detta tillsammans med det säkerhetspolitiska läget i Europa med planer på en kraftig upprustning av försvaret och utökade handelstullar gör den ekonomiska utvecklingen under planperioden än mer osäker.

Det ökade kostnadsläget har påverkat stadsdelsnämndens ekonomi på flera sätt, bland annat genom ökade direkta kostnader för indexreglerade avtal, ökade personalkostnader och investeringsutgifter.

De samhällsekonomiska effekterna av det höga prisläget är att det har urholkat hushållens och företagens ekonomiska marginaler. Detta tillsammans med en fortsatt hög arbetslöshet i Stockholmsområdet kan ge fortsatta konsekvenser för nämndens verksamheter som t.ex. ekonomiskt bistånd.

Omställningen till den nya socialtjänstlagen kan innebära ökade kostnader för nämnden avseende insatser och lokaler. Uppbyggnaden av civil beredskap kommer fortsatt att medföra kostnadsökningar. Statlig finansiering kommer att erhållas men omfattning är i dagsläget ej klarlagd.

Stadsutvecklingsområdet Bromstensstaden och nybyggnation i Kista bedöms innebära en befolkningsökning och bland annat ett behov av förskolelokaler. Dock innebär prognostiserad befolkningsminskning i andra delar av stadsdelsområdet ett minskat behov av förskoleplatser. Detta tillsammans med de behov av lokalisering i stadsdelsområdet som den nya socialtjänstlagen kan innebära, kommer troligtvis att öka nämndens lokalkostnader framöver.

Järva är utifrån budgetomslutning en av stadens större stadsdelsnämnder. Det medför på sikt stordriftsfördelar och utökade möjligheter att utveckla verksamheternas kvalitet. Under en övergångsperiod kvarstår dock kostnader utifrån tidigare organisation såsom drift av två förvaltningshus och en viss överlappning av funktioner. För att inrymma ökade kostnader behöver arbetet med att anpassa verksamheterna fortgå. Digitalisering, förändrade arbetssätt och preventiva insatser behöver fortsätta att utvecklas för att möta ökade kostnader. Andra åtgärder är att öka samarbetet med andra stadsdelsnämnder och samverka med aktörer som skola, socialtjänst, polis och civilsamhälle.

Nämndens nettobudget för driftverksamheten uppgår till 3 393,4 mnkr för år 2025. Enligt

kommunfullmäktiges plan kommer nämndens budget att öka med 22,5 mnkr till år 2026 och till 2027 ökar budgeten med 10,2 mnkr. Plan 2028 är densamma som för år 2027.

På förvaltningen arbetar 2 161 (december 2024) tillsvidareanställda medarbetare och personalkostnaderna utgör cirka 978 mnkr, vilket är en ökning om 4,4 % jämfört med föregående år. Kostnader för lokaler utgör cirka 242 mnkr, vilket är en ökning med 5,4 % jämfört med föregående år. Nämndens kostnader för personal respektive lokaler bedöms utifrån i dagsläget kända förutsättningar att öka under planperioden.

Drift netto, mnkr	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027	Budget 2028
Nämnd och förvaltningsövergripande administration	107,3	107,3	107,3	107,3
Individ- och familjeomsorg inkl. statsbidrag flyktningmottagande	695,7	695,7	679,7	679,7
Stadsmiljöverksamhet	56,7	56,7	56,7	56,7
Förskoleverksamhet	607,5	607,5	607,5	607,5
Äldreomsorg	739,3	764,0	790,2	790,2
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	641,0	641,0	641,0	641,0
Barn, kultur och fritid	139,7	139,7	139,7	139,7
Arbetsmarknadsåtgärder	39,9	39,9	39,9	39,9
Ekonomiskt bistånd	338,8	336,6	336,6	336,6
Summa	3 365,9	3 388,4	3 398,6	3 398,6
Kapitalkostnader - stadsmiljö	27,5	27,5	27,5	27,5
Totalt	3 393,4	3 415,9	3 426,1	3 426,1

Prognostiserade omslutningsförändringar 2025 – 2028

Omslutningsförändringar för 2025 bedöms att överstiga 200 mnkr. Bedömningen görs att nivån kommer att ligga kvar under planperioden.

4.1 Drift

Förskola

Förskolan har befunnit sig i en trend med fallande barnantal under en längre tid. Antalet barn i åldern 0-5 år förväntas enligt befolkningsprognosen dock öka något framöver. Förändringar skiljer sig dock mellan stadsdelar där nybyggnationsområden innebär ett större behov medan vissa stadsdelar förväntas ha ett minskat barnantal framöver.

Nämnden arbetar aktivt med att öka inskrivningsgraden och följer och analyserar barnantalsprognoser inom verksamheten. Vid behov kommer åtgärder avseende lokaler och bemanning att vidtas för att möta ett förändrat barnantal.

Barn, kultur och fritid

De åldersgrupper som verksamheter för barn och unga vänder sig till kommer enligt befolkningsprognosen att minska något under planperioden.

Nämnden bedömer att omprioritering av resurser behöver göras inom fritidsverksamheten om en ny parklek etableras i norra Järva under 2026-2028. Nämndens medborgarservice behöver utvecklas för att motverka det digitala utanförskapet. En del i det kan vara användning av artificiell intelligens (AI).

Äldreomsorg

Åldersgrupperna 65-79 samt 80 och äldre kommer enligt befolkningsprognosen att öka något under planperioden i stadsdelsområdet. Det ökade antalet äldre innebär utmaningar för verksamheten både vad avser kompetensförsörjning och kostnader. För att säkerställa en god vård och omsorg behöver verksamheten därför implementera välfärdsteknik och andra digitala lösningar.

Införandet av ny socialtjänstlag samt ökade krav avseende ökade kvalitetskrav inom verksamheterna bedöms leda till kostnadsökningar under planperioden.

Ett framtida behov av kombinerat boendestöd och hemtjänst samt fler komplexa placeringar inom psykiatriskt profilboende förväntas öka kostnaderna för nämnden.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Andelen brukare, som har en komplex problematik i form av psykiatrisk och intellektuell funktionsnedsättning i kombination, med eller utan pågående missbruk och med utåtagerande beteende, växer. En mer komplex problematik hos brukargruppen kräver särskild kompetens hos medarbetare och anpassade boendeformer. Stadens egna och upphandlade bostäder kan idag inte möta det ökade stödbehovet, vilket leder till kostsamma externa boendeplatser utanför LOV (lagen om valfrihetssystem).

Målgruppen äldre personer med funktionsnedsättning växer, vilket medför ett ökat behov av geriatrisk- och demenskompetens inom stadens LSS-boenden.

För att uppnå jämlika levnadsvillkor och minska risken för utanförskap behöver målgruppen och medarbetare få kunskap och tillgång till digital teknik.

Under föregående år har ersättningsnivåerna för daglig verksamhet och bostad med särskild service enligt LSS reviderats. Avseende ersättningsnivåer gällande daglig verksamhet och bostäder med särskild service enligt LSS är budget för 2025 tilldelad utifrån de gamla nivåerna. Detta kan innebära negativa kostnadseffekter under planperioden.

Kompetensförsörjningen är en fortsatt utmaning men nödvändig i omställningen till en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Införandet av ny socialtjänstlag och arbetet med god och nära vård och omsorg medför utmaningar och ställer höga krav på verksamheten de närmaste åren.

Individ och familjeomsorg inkluderat socialpsykiatri

Införandet av nya socialtjänstlagen innebär en omställning av socialtjänsten, vilket kommer att kräva vidareutveckling och innovation av tjänster och arbetssätt, ökade behov av kompetensutveckling av personal samt ny organisering av socialtjänstens verksamheter. Den nya socialtjänstlagen kommer därmed initialt att öka kostnaderna, men kan på längre sikt vid en gynnsam effekt av insatserna resultera i minskade kostnader för myndighetsutövningen.

Orosanmälningar kopplade till våld och kriminalitet har ökat i stadsdelsområdet, vilket medför att kostnader för placeringar av barn och unga ökar. Nämnden arbetar kontinuerligt med rekrytering av egna familjehem som på sikt kan bidra till ett stadigvarande boende för placerade barn.

Antal personer med missbruk med komplex problematik har ökat, vilket bedöms kunna medföra ökade kostnader för både handläggning och insatser.

Placeringstiden för kvinnor med barn på skyddade boenden har ökat till följd av nya lagen om placeringsbeslut för barn. Tiden för beslut om barn är längre än för vuxna och medför ökade kostnader då placeringstiden blir längre.

Unga vuxna i åldern 20-29 år med neuropsykiatriska diagnoser i kombination med andra

funktionsnedsättningar och/eller beroendeproblematik ökar. Detta beräknas innebära ökade kostnader inom socialpsykiatri. Ersättningsnivån för målgruppen till utförarna är lägre än den faktiska kostnaden utifrån individernas hjälpbehov, vilket innebär att nämnden bär kostnaden.

Nyanlända

Statsbidrag för nyanlända ökade mer än förväntat 2024. Ökade intäkter avseende generalschablon berodde på förändrade regler avseende nyanlända från Ukraina. Detta kommer att innebära fortsatta intäkter för dessa individer under två år. Bedömningen är att det i närtid inte kommer att ske någon ytterligare ökning av nyanlända.

Stadsmiljö

Knappt 4 500 nya bostäder planeras under perioden 2026-2028 i Järva, men det är osäkert om planerna kommer genomföras. Fler invånare leder till ökad belastning på befintliga parkanläggningar, vilket bedöms medföra ett ökat behov av drift och underhåll av utrustning.

Nya krav på hantering av nedskräpning och källsortering medför ökade kostnader.

Nämnden har påbörjat arbetet med att överta parkdrift i egen regi. Nämndens nya verksamhet kommer troligtvis att medföra fortsatta investeringar i maskiner, utrustning samt kostnader för kompetensutveckling under planperioden.

Ekonomiskt bistånd

Antal bidragshushåll har minskat de senaste åren, men hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd ökar. Möjligheterna till självförsörjning för stadsdelsområdets invånare kan försämrats då många hushåll befinner sig långt från arbetsmarknaden och bedömningen från Arbetsförmedlingen är att andelen långtidsarbetslösa kommer att öka ännu mer.

Summa utbetalt ekonomiskt bistånd per individ har ökat och förväntas öka framöver. Bristen på bostäder kvarstår och kan resultera i höga boendekostnader för akutboenden.

En osäkerhetsfaktor är nyanlända som befinner sig i etablering under två år. Vid avsaknad av egen försörjning efter etableringstiden kan kostnader för ekonomiskt bistånd öka under planeringsperioden.

Arbetsmarknadsåtgärder

Behovet av arbetsträning och arbetsrehabilitering bedöms vara fortsatt högt under planperioden. Satsningar på OSA fortsätter och nämnden kommer även att erbjuda ungdomar fler feriejobb under sommar-, höst- och vinterloven. De planerade utökningarna av Kompetensverkstan och Framtidens hus i samarbete med Jobbtorg förväntas på sikt bidra till att minska andelen unga i behov av stöd från socialtjänsten. Satsningarna kan dock innebära ökade kostnader inom verksamhetsområdet.

4.2 Investeringar

Nämndens investeringsbudget uppgår till 29,3 mnkr för år 2025. Enligt kommunfullmäktiges plan kommer nämndens investeringsbudget att minska till år 2026 till 20,8 mnkr. Plan för 2027 och 2028 är densamma.

Investeringar, mnkr	Budget 2025	Budget 2026	Budget 2027	Budget 2028
Maskiner och inventarier	5,2	5,2	5,2	5,2
Stadsmiljö	24,1	15,6	15,6	15,6
Totalt:	29,3	20,8	20,8	20,8

Stadsmiljöinvesteringar i parker och grönområden

Nämnden föreslår, efter samråd mellan företrädare för förvaltningen och trafikkontoret, att inrymma investeringsprojekten Tensta skatepark, Nidarosparken och Erikslunds lekplats i kommunfullmäktiges investeringsram för parker och grönområden 2025-2027.

Trygghetsinvesteringar

Inventering för framtida ansökningar sker löpande. Ansökningar kommer främst att göras av projekt som färdigställs under samma år, men vid större eller mer komplexa projekt kan det ta längre tid.

Klimatinvesteringar

Inventering för framtida ansökningar sker löpande. Behovet av investeringar bedöms öka under perioden då insatser krävs för att kunna fullfölja åtaganden kopplade till mål om klimatomställning som exempelvis motverkande av värmeöar och skyfallshantering.

Maskiner och Inventarier

Inrättande av nya verksamheter, såsom parkdrift i egen regi och nya gruppbestäder, gör att behoven av investeringar i maskiner och inventarier kan komma att överstiga fullmäktiges tilldelning under planperioden.

Kapitalkostnader och investeringskalkylering

	Utfall 2024	Budget 2025	2026	2027	2028
Kapitalkostnader på befintliga, ej avskrivna anläggningstillgångar.					
Internränta	4,5	6,0	3,4	2,8	2,4
Avskrivningar	17,3	21,5	21,5	15,2	10,7
Summa kapitalkostnader	21,8	27,5	24,8	18,0	13,1
Kapitalkostnader på nya investeringar i					
Pågående och beslutade projekt					
Internränta	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3
Avskrivningar	0,0	0,0	6,5	8,2	10,4
Summa kapitalkostnader	0,0	0,0	6,7	8,4	10,7
Kapitalkostnader på nya investeringar i					
Planeringsprojekt, uppbinden investeringsplan					
Internränta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapitalkostnader på nya investeringar i					
Nya planeringsprojekt					
Internränta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Avskrivningar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kapitalkostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totalt, inkl. kapitalkostnader på samtliga nya investeringar					
Internränta	4,5	6,0	3,5	3,1	2,7

	Utfall 2024	Budget 2025	2026	2027	2028
Avskrivningar	17,3	21,5	28,0	23,4	21,1
Summa kapitalkostnader	21,8	27,5	31,5	26,5	23,8

Under 2025 bedöms kapitalkostnaderna uppgå till 27,5 mnkr. År 2026 kvarstår en del befintliga investeringar från föregående år, vilket tillsammans med nya investeringar förväntas öka kapitalkostnaderna till 31,5 mnkr. År 2027 och 2028 kommer en del investeringar att bli fullt avskrivna. Kapitalkostnaderna bedöms därmed att minska något till 26,5 mnkr respektive 23,8 mnkr.

4.3 Verksamhetsprojekt

5 Lokalförsörjningsplan

5.1 Sammanfattning

Den 1 juli 2023 lades stadsdelsförvaltningarna Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta samman till Järva stadsdelsförvaltning. Med anledning av detta skapades en ny organisation som bland annat ansvarar för lokalförsörjningen, lokal och internserviceenheten. Sammanläggningen innebär ett stort arbete med att ta fram nya arbetssätt och även rekrytering av personal. Det saknas också möjlighet till direkta jämförelser med tidigare år. Under 2024 har arbetet med att nya arbetssätt till stor del gått i mål och fokus riktats mot att få en bättre bild av utvecklingen inom de olika stadsdelarna. Förvaltningen arbetar med att ta fram områdesspecifika planeringsstrategier i syfte att hantera såväl befolkningsökning som överkapacitet.

En kraftig befolkningsutveckling syns under den första planperioden, med fokus på områdena i Kista, Bromsten och till viss del i Akalla. Detta innebär utmaningar inom lokalförsörjningen. Dock finns ett relativt stort överskott av platser inom förskolan i de norra stadsdelarna. Under fjolåret har nämnden med anledning av detta fattat beslut om att avbryta ett antal förskoleprojekt i Kista och beslut om att avbryta planeringen för förskolan vid Gullingeplan i Tensta förväntas inom kort.

En stor utmaning är de kraftigt ökande kostnaderna för nybyggnation av förskolor. Extra utmanande är detta då en mycket stor del av kostnadsökningarna aviseras efter att nämnden fattat genomförandebeslut. Förskolan på Winquists väg i Bromstensstaden har på detta sätt exempelvis fått en ökad hyresnivå från 3,1 mnkr till 7,1 mnkr.

Förvaltningen konstaterar att ett behov av nya förskolor kommer att kvarstå även om den prognostiserade befolkningsökningen dämpats något jämfört med tidigare år, framför allt i Kista och Bromsten. Förvaltningen anser att en stadsövergripande diskussion kring hur kostnaderna för nya förskolor kan hållas nere är nödvändig då situationen ser likadan ut över hela staden.

Ett nytt förvaltningshus planeras stå klart under senare delen av 2028, vilket möjliggör att den personal som idag sitter på Borgarfjordsgatan i Kista och på Elinsborgsbacken i Tensta kan sitta samlade. Detta förväntas medföra en viss sänkning av de totala hyreskostnaderna.

I samband med att nya Socialtjänstlagen träder i kraft i juli 2025 pågår ett omställningsarbete i staden för att möta det nya regelverket. Som en följd av detta kommer sannolikt delar av socialtjänsten komma att lokaliseras kring noder i olika delar av stadsdelarna. Arbetet med att studera i detalj vilka verksamheter som berörs och hur de bäst placeras pågår. Med anledning av detta genomför förvaltningen samtidigt en översyn av de lokaler som förvaltningen

förfogar över och hur de kan anpassas till verksamheten.

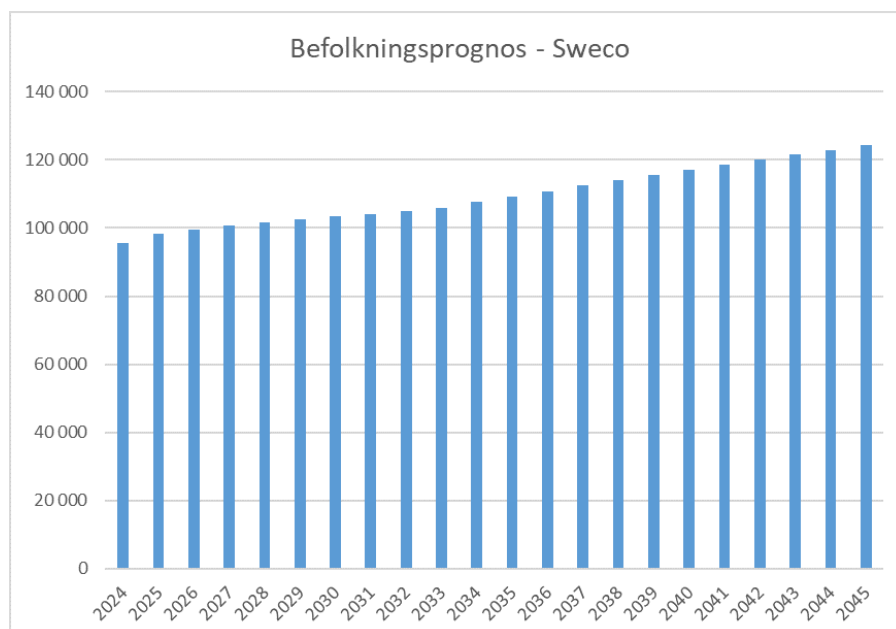
5.2 Planeringsförutsättningar

Järva stadsdelsnämnd bildades 1 juli 2023 efter sammanläggning av Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsnämnder. Järva stadsdelsförvaltning består sedan 2024 av åtta större stadsdelar – Akalla, Bromsten, Husby, Kista, Rinkeby, Solhem, Sundby och Tensta – fyra från vardera Rinkeby-Kista och Spånga-Tensta stadsdelsförvaltningar. Spånga-Tenstas indelning förändrades därtill från 2022 till 2023 och gick från sju till fyra stadsdelar (tidigare år har Flysta, Hjulsta och Lunda redovisats separat). Med anledning av ovanstående saknas likvärdig statistik att jämföra med över längre tid.

Sammanläggningen har inneburit ett intensivt arbete med att skapa en gemensam bild av behov och planeringsförutsättningar i förvaltningen. Det nya stadsdelsområdet är stort, såväl befolkningsmässigt som rent geografiskt, och har stora demografiska skillnader stadsdelarna emellan.

Samtliga verksamheter arbetar aktivt för en effektiv samordning av lokaler och resursanvändning. För att uppnå ett effektivt nyttjande av förvaltningens lokaler samverkar alla verksamheter kontinuerligt. Lokal och internserviceenheten har, tillsammans med samtliga avdelningar, det senaste året arbetat fram metoder för löpande avstämningar och ett kontinuerligt utvecklingsarbete.

I Järva bor omkring 95 500 personer, en siffra som, enligt Sweco, förväntas växa till knappt 103 400 år 2030 och 117 000 år 2040. Den större delen av befolkningsökningen tillskrivs de många utbyggnadsprojekten i framför allt Kista och Bromsten. Marknad och omvärldsläge är yttre faktorer som påverkar konjunktur och utbyggnadstakt på ett sätt som är svårt att förutspå.

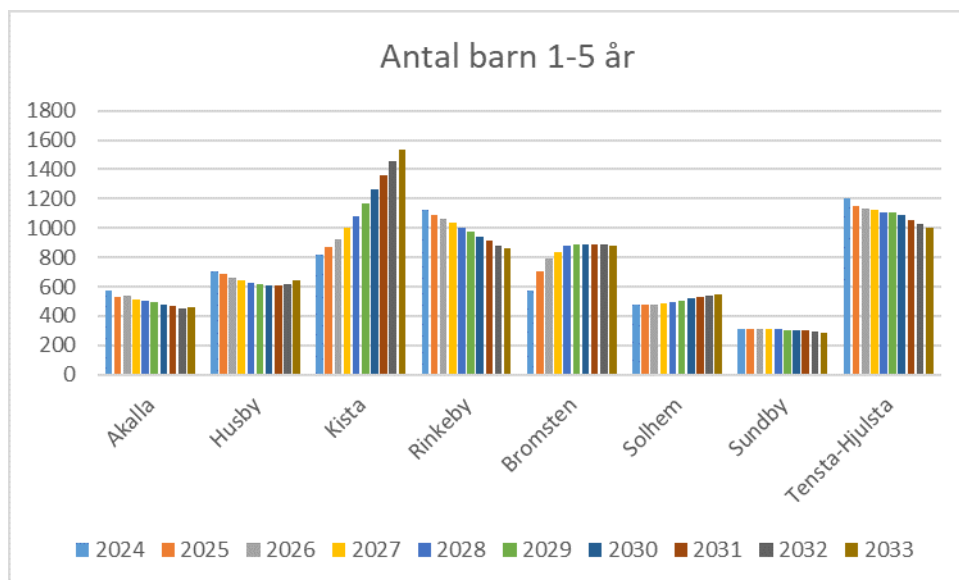
Den befolkningsprognos som redovisades av Sweco 2024 bygger på statistik från 2023-12-31 visar på en långsammare befolkningsökning än tidigare års prognoser. Detta gäller över hela staden, men i synnerhet i Järva där bl.a. antalet 1-5 åringar skrivits ned från omkring 7 300 i slutet av första planeringsperioden till drygt 6 100 i 2024 års prognos. Minskningen, som nästan helt ligger under senare delen av första planeringsperioden, motsvarar en justering

nedåt med uppemot drygt 17 % från ett års prognos till nästa. Exempelvis förväntas antalet barn i förskoleåldern i Kista år 2032 vara 1 455. Det är en minskning från föregående års prognos med nästan 300 barn. Sådana stora förändringar i prognoserna från ett år till nästa gör det mycket svårt att planera långsiktigt. Förvaltningen har också varit mycket kritisk till den stora osäkerheten i Swecos prognoser. Vari dessa skillnader från år till år härleds framgår inte av Swecos presentationer utan de hänvisas i regel till osäkerheter inom antaganden och omvärldsförändringar.

Oavsett svängningarna beräknas Järva stadsdelsområde växa kraftigt den kommande 20 årsperioden. Övriga händelser som påverkar planeringen är övertagande av parkdrift i egen regi från 2025 och implementerandet av den nya socialtjänstlagen.

Antalet barn i åldrarna 1-5 år

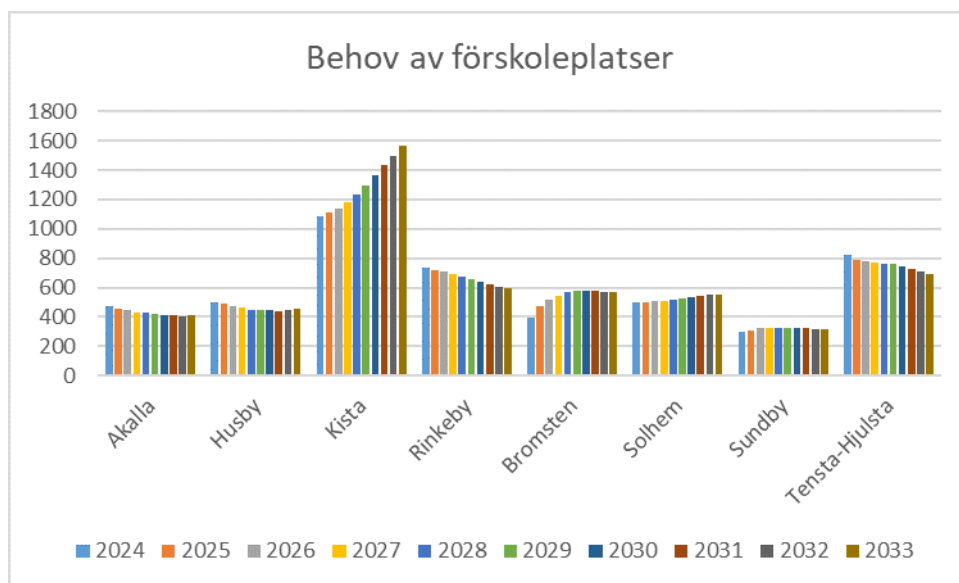
Befolkningsprognosen, som redovisas nedan, ger inte en exakt bild av det förväntade elevantalet inom stadsdelsområdet.

Antal barn i åldern 1-5, ur Swecos befolkningsprognos 2024

Behov av förskoleplatser – övergripande analys

Förskoleframskrivningen, som visar det förväntade behovet av förskoleplatser, är för Järvas del uppdelad i samma åtta delområden som befolkningsprognosen. Framskrivningen tar hänsyn till bl.a. inskrivningsgrad, pendlingsmönster och andra faktorer än enbart befolkningen, därav skiljer sig siffrorna något från befolkningsprognosen.

Behov av förskoleplatser, ur förskoleframskrivningen 2024

Det förväntade behovet av förskoleplatser ser enligt senaste befolkningsprognosen olika ut i de olika stadsdelarna. Kraftiga minskningar kan ses i Rinkeby och Tensta-Hjulsta där dagens barnantal på omkring 1 100 respektive 1 200 ser ut att minska till drygt 850 respektive 1 000 om tio år. Även i Akalla och Husby syns nedgångar, dock förväntas antalet barn i förskoleåldern i Husby stabiliseras för att sedan öka igen i slutet av första planeringsperioden. Detta hänger samman med den förväntade utbyggnaden av bostäder kring Hanstavägen. I Solhem ses en ökning av antalet barn, vilket hänger samman med bostadsbyggande runt Spånga Centrum och i Sundby går siffran ned något. I Bromsten och i Kista ökar barnantalet kraftigt, men ökningen är betydligt mindre än i tidigare prognoser. Dessa ökningsdrar upp det totala barnantalet i hela stadsdelen. Förskoleframskrivningen följer till stor del förändringarna enligt prognosen, men i bl.a. Husby, Rinkeby och Bromsten är behovssiffrorna betydligt lägre än antalet barn. Förvaltningen ställer sig något tveksam till denna diskrepans, framför allt beträffande Bromsten i slutet av den första planeringsperioden. Men situationen bero på många omvärldsfaktorer som kan komma att förändras de kommande åren.

5.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Förvaltningen är, tillsammans med Fastighetskontoret, mitt uppe i planeringsarbetet kring det nya förvaltningshuset i nuvarande Kämpingeskolans lokaler i Tensta. Ärendet har ännu inte nått inriktningsskede, så några närmare kalkyler finns ännu inte att redovisa. Enligt tidsplanen kan ett nytt förvaltningshus stå redo för inflyttning tredje kvartalet 2028 och skulle således redovisas bland kostnadsförändringarna från 2029 och framåt. Förvaltningen arbetar med att förlängning av nuvarande hyresavtal för lokaler i Kista så att flytten ska ske så smidigt och kostnadseffektivt som möjligt. Förvaltningens nuvarande lokaler på Elinsborgsbacken i Tensta kommer, enligt planeringen, tas över av andra verksamheter inom staden.

Trots detta ser förvaltningen en kostnadsökning för lokaler under den kommande planeringsperioden. Detta till största delen beror på de kraftigt ökande kostnaderna för nya förskolelokaler. I dagsläget finns endast ett nytt avtal tecknat, en fyraavdelningsförskola på Kista äng, som ger en ökad kostnad på omkring 1,9 mnkr per år från och med 2026. Arbetet pågår tillsammans med SISAB för att ta fram en ny, slutgiltig kalkyl för den nya förskolan på Winquists väg. Nytt reviderat genomförandebeslut förväntas tas sommaren 2025.

Genomförandebeslut finns för flera nya och större förskolor, bland annat i kv. Odde i Kista och i Bromstensstaden, men sedan dessa beslut fattades har kostnaderna och därmed årshyrorna flerdubblats. Förvaltningen diskuterar med SISAB hur kostnaderna kan hållas nere, men det står klart att de totala kostnaderna för förskolelokaler kommer att öka kraftigt under den kommande planeringsperioden.

Den beräknade hyreskostnadsutvecklingen den kommande tioårsperioden innehåller flera större faktorer som idag är osäkra. Den enda nya, större, tillkommande posten som är klar är en nya förskola om fyra avdelningar på Kista Äng. Den kommer årligen att kosta 1,9 mnkr och detta från och med 2026. Hyreskostnaderna för förskolor kommer dock att öka kraftigt under den första planeringsperioden då stadsdelen är i behov av nya förskolor för att täcka det ökade barnantalet som tillkommer i samband med stadsutbyggnaden.

Det finns ingen fastslagen hyresnivå för det nya förvaltningshuset som förväntas vara klart för inflyttning 2028. Projektet är än så länge i inriktningsfasen och saknar i skrivande stund politiska beslut. Inriktningsbeslut förväntas fattas i Järva stadsdelsnämnd och Fastighetsnämnden i april 2025 och godkännande av kommunfullmäktige under sommaren. En tidig kalkyl ger en total hyreskostnad, efter beaktande av tillkommande hyra efter genomfört projekt, enligt följande:

- Med en internränta på 2,8 % blir självkostnadshyran 22,8 mnkr år 1 (2028) och 32,3 mnkr år 2 (2029).
- Med en kalkylberäkningsprocent på 2 % blir självkostnadshyran 20,5 mnkr år 1 (2028) och 29,2 mnkr år 2 (2029).

Utöver detta tillkommer kostnader för själva flytten, materialkostnader, kostnader för lås och larm och övrigt som inte ingår i den projektering som Fastighetskontoret ansvarar för. Denna engångskostnad är svårare att uppskatta, men om en jämförelse görs med tidigare flytt från Fagerstagatan till Elinsborgsbacken kan en sådan summa hamna på omkring 20 mnkr.

Förvaltningen avser att i möjligaste mån hålla nere kostnaderna genom att återanvända så mycket som möjligt av befintliga möbler och annan material.

I samband med att lokalerna på Elinsborgsbacken lämnas tas hyresavtalet över av andra förvaltningar inom staden. Hyrs lokalerna ut minskar hyreskostnaderna med ytterligare 13,2 mnkr. Totalt sett finns det alltså en möjlighet att kostnaderna för förvaltningshus minskar med över 10 mnkr från 2029.

Förvaltningen arbetar parallellt med flera förskoleprojekt. Gemensamt för dem är att kostnaderna ökat mycket kraftigt de senaste två-tre åren. Då dessa processer vanligen tar sin början redan i de inledande planskedena så dröjer det ofta många år innan förskolan väl står på plats. Det har också blivit vanligt förekommande att såväl kostnadsbild som befolkningsprognoserna ändrats sedan genomförandebeslut fattats. Så är fallet i såväl Gullingeplan som Winquists väg och den större förskolan på Kista äng.

För både Gullingeplan och den stora förskolan på Kista äng har förvaltningen nu fattat beslut om att avbryta projekten. Detta är också en följd av det minskade befolkningsunderlaget och en viss överkapacitet i framför allt Tensta. Beträffande Winquists väg löper projektet vidare. Nytt genomförandebeslut för denna förskola väntas i april 2025.

Gällande den andra förskolan i Bromstensstaden, Skogängsvägen, kan förvaltningen komma att föreslå att projektet avbryts. Detta som en konsekvens av att befolkningsprognoserna ändrats och antalet barn förväntas vara mindre. Skulle förvaltningen inte komma i mål med Winquists väg så behövs dock definitivt Skogängsvägen som ett alternativ.

Den pågående kostnadsutvecklingen är bekymmersam då förvaltningen har flera projekt utöver ovan nämnda på gång. Beslut har fattats att inte gå vidare med sammanlagt tre av de föreslagna förskolorna i Kista och Akalla, men den stora utbyggnaden gör att staden behöver säkra tillgången på platser, så nya förskolor måste tillkomma. Men prisökningarna är så pass kraftiga och frekvent förekommande att det är oerhört svårt att säga var hyresnivåerna landar om ett par år. Att räkna med hyresnivåer på över 10 mnkr för en förskola på 6-8 avdelningar är möjligen ofrånkomligt om den förväntas stå klar om fem år eller mer. De båda förskolorna i kv. Odde ska uppföras av Skanska, en friliggande byggnad och en inbyggd i ett flerfamiljshus. Dessa förväntas stå klara 2030 och 2031. Att i dagsläget förutsäga vad dessa kommer att kosta är oerhört svårt. Med stor sannolikhet har bygg- och bostadsmarknaden återhämtat sig från dagens situation, men kostnaderna lär fortsätta att öka. Förvaltningen räknar med att de kommer kosta 9 resp. 12 miljoner, där den högre kostnaden är för den friliggande byggnaden.

I kvarteret Porkala saknas ännu tidsplan och behovsläget är också oklart. I Akalla är situationen annorlunda jämfört med Kista och beläggningen på förskolorna högre. Om SISAB bygger en friliggande byggnad med fem avdelningar så kan den eventuellt förväntas kosta omkring 10 mnkr i årshyra. Möjlighet finns att istället ta över en tidigare privat verksamhet som hyrt lokaler av SISAB, i anslutande kvarteret Saima. Med största sannolikhet blir en sådan lösning avsevärt billigare.

I november 2025 avvecklas Harspåret 9, en paviljongbyggnad vars bygglov löper ut. En minskad hyreskostnad på 0,6 mnkr.

5.4 Samverkan

Förvaltningen har en kontinuerlig samverkan med SISAB, de kommunala bostadsbolagen och Micasa när det gäller lokaler för framför allt förskola och äldreomsorg samt socialtjänst.

Vid inhyrning hos privata fastighetsägare inom nyproduktion så samverkar förvaltningen med Fastighetskontoret när det är fråga om bostadsrätter. Förvaltningen ser även ett ökat intresse från de kommunala bolagen och privata fastighetsägare i att samverka i ett mycket tidigt planeringsskede för att säkerställa lokalbehov och inventera gemensamma intressen.

Planer finns också på kommande samverkan med Utbildningsförvaltningen gällande samlokalisering av nya förskole- och skollokaler. Vid behov skulle ett sådant projekt kunna ersätta en friliggande byggnad i Kista äng. Utbildningsförvaltningen ser dock också ett minskande elevunderlag under den kommande planperioden och har signalerat att projekt inom stadsdelsområdet är osäkra.

För alla stadsutvecklingsprojekt och planprojekt samverkar förvaltningen med Stadsbyggnadskontoret, Exploateringskontoret och Trafikkontoret för att säkerställa lokalbehov samt drift av och investeringar i nya parker och grönområden.

Utöver intern samverkan så arbetar förvaltningen ständigt med privata fastighetsägare för införhyrning i lokaler, liksom med Fastighetskontoret i fråga om inhyrning av LSS-bostäder i bostadsrätter. Under 2023 övergick ansvaret för att driva planeringen för bostäder inom ramen för LSS och SoL över från förvaltningen till Socialförvaltningen. Därigenom har samarbetet med Socialförvaltningen stärkts och regelbundna avstämmningar genomförs.

Förvaltningen upplever att det finns förbättringspotential i samverkan med stadens fastighetsägande bolag och nämnder. Bristande helhetssyn leder till höga kostnader och högre hyror än vad som är skäligt. En annan modell och arbetssätt med bättre samverkan där verksamheternas behov och ekonomi styr mer vore fördelaktigt för staden som helhet.

5.5 Lokalplanering - ej pedagogisk verksamhet

5.5.1 Nuläge 31 januari 2025

Järva stadsdelsförvaltning bildades 1 juli 2023. Under andra halvåret 2023 genomförde den nya stadsdelsförvaltningen etappvis flera omflyttningar för att anpassa sin verksamhet efter de nya förutsättningarna. Verksamheterna kommer att fortsätta vara placerade i både Kista och Tensta till dess att ett nytt förvaltningskontor är klart.

Under 2024 har arbetet med att skapa nya, gemensamma arbetssätt intensifierats och till stora delar gått i mål. Arbete pågår med standardisering av arbetssätten för den nyskapade enheten för lokal och internservice samt implementering av en strategi för lokalfrågor. Syftet med strategin är att skapa ett enhetligt arbetssätt som hela förvaltningen är införstådd med och som tydliggör ansvarsfördelningen, såväl inom enheten som mellan enheten och övriga förvaltningen.

Planering för ett antal kommande lokalförändringar pågår, där det största projektet är det nya förvaltningshuset som beslutats förläggas i nuvarande Kämpingeskolan i Tensta.

Utgångspunkten för det nya förvaltningshuset är att enheterna i möjligaste mån ska sitta samlade och målsättningen att ett nytt gemensamt förvaltningshus ska stå klart under 2028.

Förvaltningen har fått i uppdrag att skapa en organisation för skötsel och drift av parkmiljöerna i egen regi. Detta innebär att lokaler behöver tillskapas för såväl personal inom den nya organisationen samt för förvaring och underhåll av maskinparken som egen regi medför. Lokal och internserviceenheten arbetar för närvarande med detta tillsammans med Avdelningen för stadsutveckling, medborgarservice och fritid. Förvaltningen har funnit en lokal som bedöms kunna uppfylla alla krav på lämplighet. Beslut har fattats i Järva stadsdelsnämnd och inväntar KSEKTU:s godkännande. Inhyrningen medför en årskostnad om ca. 2.7 mnkr från halvårsskiftet i år. Avtalet innefattar yta för kontor, verkstad, förråd och lager om drygt 1 700 kvm samt en markyta om knappt 800 kvm. Lokalen ska anpassas efter verksamhetens behov innan inflyttning.

Förvaltningen har för avsikt att, från 2025, tillförhyra lokaler för en ny parklek i Nydalsparken i Tensta. Lokalerna ägs av Fastighetskontoret och har nyttjats av en privat förening tidigare. Anpassning av lokalerna pågår och beslut väntas fattas i nämnden under våren. Detta medför en kostnadsökning på 570 tkr årligen. När verksamheten i Erikslund avvecklas innebär det en besparing på 89 tkr.

Lokalerna på Avestagatan i Solhem är evakuerade och förlikning har nåtts med hyresvärden efter att lokalerna visat sig vara ej funktionella ur arbetsmiljöperspektiv.

I samband med att den nya socialtjänstlagen träder i kraft i juli 2025 pågår ett omställningsarbete i staden för att möta det nya regelverket. Syftet med lagändringen är att socialtjänsten ska bli mer förebyggande, jämställd och lättillgänglig, så att invånarna kan få stöd tidigare än idag. För att möta detta behov ser nämnden ett värde i att finnas närmare invånarna som är i behov av stöd. Därför är det sannolikt att delar av socialtjänstens verksamheter kommer att flyttas ut och organiseras kring noder i de stadsdelar där behoven finns. Arbetet med att studera i detalj vilka verksamheter som berörs och hur de bäst placeras pågår. Med anledning av detta genomför förvaltningen samtidigt en översyn av de lokaler som förvaltningen förfogar över och hur de kan anpassas till verksamheten.

5.5.2 Behov och planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

Enligt befolkningsprognosen förväntas befolkningen i Järva stadsdelsområde öka från drygt 95 500 år 2024 till drygt 107 600 år 2034, en ökning med omkring 12 % på tio år. Trots att detta är en nedskrivning med en tredjedel sedan fjolårets prognos, saknar den planerade utbyggnaden av stadsdelsområdet motstycke sedan miljonprogrammet.

Den planerade utbyggnationen, i framför allt Kista och Bromsten, saknar motstycke sedan utbyggnaden av Järvafältet på 1970-talet. Den procentuella ökningen är bland de största i staden och även i reella tal är ökningen den bland de största. Detta ställer ökade krav på kommunala verksamheter över samtliga verksamhetsområden inom förvaltningen. Det är svårt att säga idag vilka konsekvenser detta får för icke-pedagogiska lokalbehov, men kan komma att innebära att flera verksamheter behöver utöka sina verksamheter.

Nytt förvaltningshus

Förvaltningen sitter på två olika adresser; Borgarfjordsgatan i Kista och Elinsborgsbacken i Tensta. Det finns ett politiskt uppdrag att bygga ett nytt, gemensamt förvaltningshus och att detta ska placeras i nuvarande Kämpingeskolans lokaler i Tensta. Projektet är under utrednings-/inriktningsfas och planeras stå färdigt för inflyttning i slutet av 2028. Fastigheten ägs av SISAB, men kommer att förvärfvas av Fastighetskontoret som också ansvarar för ombyggnationen av lokalen så att den anpassas till förvaltningens verksamheter. Inriktningsbeslut väntas fattas i nämnden och fastighetsnämnden i april 2025 och av kommunfullmäktige under sommaren samma år.

Hur den befintliga fastigheten ska anpassas till kommunal verksamhet planeras för närvarande. Lokalerna på Borgarfjordsgatan i Kista kommer avträdas i samband med inflyttningen till det nya förvaltningshuset, medan hyresavtalet för lokalerna på Elinsborgsbacken i Tensta kommer att överlåtas på annan kommunal verksamhet. Första linjens socialtjänst kommer fortsatt att finnas närvarande på flera platser, bland annat i Kista, men formerna för detta utreds för närvarande. Sammanfattningsvis kommer det nya förvaltningshuset att innebära att hyreskostnaderna för Elinsborgsbacken upphör i samband med inflyttningen till det nya förvaltningshuset och att hyreskostnaderna för Borgarfjordsgatan upphör till största delen. Undantaget beror på om och i så fall i vilken utsträckning första linjens socialtjänst fortsatt kommer att vara lokaliserad i lokalerna. För att underlätta den fortsatta hanteringen inom lokalförsörjningsplanen räknar förvaltningen med att hela avtalet på Borgarfjordsgatan sägs upp. Ett nytt avtal kommer dock att tillkomma, men hur detta kommer att se ut är för tidigt att säga i dagsläget.

Äldre, funktionsnedsättning och socialpsykiatri

Verksamheterna bedömer att det finns ett kontinuerligt behov av utökat lokalbestånd för daglig verksamhet enligt LSS. Det finns ett särskilt behov av lokaler för enskild daglig verksamhet, det vill säga daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättningar som inte kan delta i ordinarie verksamhet på grund av särskilda behov. Förvaltningen bedömer också att det under planperioden finns ett kommande behov av en utökning av lokalbeståndet för sysselsättningsverksamheter enligt SoL. Förvaltningen lämnade 2023 över ansvaret för projektledning av LSS och SoL-projekt till Socialförvaltningen och har sedan dess pågående samarbete med Socialförvaltningen i utbyggnadsfrågor. Totalt sett antas detta behov öka med tiden och det är viktigt att det ingår i de stadsbyggnadsprojekt där så är tillämpligt.

Individ och familjeomsorg

Endast ett mindre antal projekt pågår rörande IoF. Förvaltningen har tidigare arbetat med en omflyttning av verksamheter från mindre ändamålsenliga lokaler till anpassade lokaler.

När hyresavtalet för förvaltningshuset på Borgarfjordsgatan upphör 2026 kommer det sannolikt att behöva förlängas med en kortare period innan en flytt till nya förvaltningshuset kan genomföras. Behov kommer dock alltså att finnas för viss individ- och familjeomsorg i Kista. Förvaltningen utreder för närvarande lämpliga lokaler för ändamålen.

En ny socialtjänstlag träder i kraft i juli 2025. Arbetet med lokaler behöver i samband med detta sannolikt ställa om till nya och förebyggande, tillgängliga, tillitsskapande och kunskapsbaserade arbetssätt både utifrån den nya socialtjänstlagen och för att möta samhällets utmaningar. Förvaltningen deltar i omställningsarbetet för att få kunskap och förståelse för de förändrade verksamhetsbehoven och planera för omställningen. Det är sannolikt att anpassning efter den nya lagen kommer att ske över en period om flera år med förändringar inom lokalbeståndet därefter.

Kultur och fritid

Utöver den ovan beskrivna flytten från Erikslund till Nydalsparken finns idag inga fastställda förändringar inom kultur och fritidsområdet.

Park och miljö

Utöver ovan beskrivna inhyrning för verksamhet i egen regi finns inga planerade lokalförändringar för park och miljöverksamhet. Eftersom parkdrift i egen regi dock är en ny verksamhet som är under uppbyggande kan förändrade behov ske över tid. I dagsläget finns dock inga sådana.

5.5.3 Behov och planering för lokaler år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Lokalbehovet från år 2034 är svårt att säga mycket om. Inga projekt finns idag som planeras pågå så långt fram i tiden. Det finns planer på en utbyggnad av området mellan Solvalla och Ulvsundaleden, samt en utveckling av Spångadalen, men kring dessa är ännu mycket osäkert. Dessa planer är oavsett inte lika omfattande som den utveckling som nu pågår.

Situationen i Sverige och omvärlden de senaste åren ger en bild av hur utvecklingen kan svänga som en följd av yttre påverkansfaktorer. Såväl pandemi som krig i Europa påverkar bland annat tillgång på råvaror, arbetskraft och driver upp kostnader. Att den svenska ekonomin för närvarande befinner sig i ett mindre gynnsamt läge med bostadspriser som sjunkit och byggaktörer som har finansiella svårigheter påverkar också marknaden kraftigt. Byggtakten har saktat in, med flera mindre lönsamma projekt som endera pausats eller helt lagts i papperskorgen. Sannolikt kommer marknaden att återhämta sig och det är rimligt att anta de flesta projekt som idag planeras blir av i en eller annan form. Men efter 2034 finns idag inga tydliga projekt som förvaltningen kan planera emot. Befolkningsutvecklingen kan komma att fortsätta vara positiv, vilket också indikeras av prognosen från Sweco, men det är rimligt att anta att den inte kommer att hålla samma höga takt som under den första planeringsperioden. En fortsatt befolkningsökning kommer att ställa större krav på den kommunala verksamheten och det är således rimligt att anta att behovet av lokaler också kommer att öka under den andra planeringsperioden.

5.6 Lokalplanering - pedagogisk verksamhet

5.6.1 Nuläge 31 januari 2025

Teknisk kapacitet kontra pedagogisk kapacitet

Det finns i vissa fall en relativt stor skillnad på lokalers tekniska kapacitet och den pedagogiska kapaciteten. Den tekniska kapaciteten beskriver hur många barn som kan gå i en

förskolelokal baserat på fysiskt utrymme och de tekniska kravställningarna, exempelvis luftförsörjning. Den pedagogiska kapaciteten, som är den som förskoleenheterna själva använder sig av, baseras på antalet pedagoger som finns tillgängliga, men också på antalet barn i en stadsdel. Den pedagogiska kapaciteten kan aldrig överskrida den tekniska, men det förekommer att den tekniska kapaciteten är högre, i några fall till och med avsevärt högre, än den pedagogiska. I samband med att förskolorna ser att barnantalet den kommande perioden förväntas ligga still eller sjunka i ett område så anpassas antalet pedagoger efter detta. Därmed så ligger den pedagogiska kapaciteten antingen still eller sjunker, vilket kan märkas till exempel genom att antalet avdelningar minskar. Det innebär inte att den fysiska möjligheten att ta emot fler barn sjunker eftersom lokalytan är densamma.

Nuläge

Förvaltningen har under 2024 fortsatt arbetet med hantering av konsekvenserna av ett tidigare överskattat barnantal för den första planperioden. Befolkningsutvecklingen i Järva har inte motsvarat den som förväntats i Swecos befolkningsprognoser, vilket påverkat såväl planering som grundläggande förutsättningar. Förskoleframskrivningen som presenterades under fjolåret ger ett behov av 4 808 platser för 2024 (en nedgång från 4 950 platser i 2023 års framskrivning) och ett behov av 4 850 platser innevarande år. Därefter beräknas en ökning med mellan 25 och 50 platser per år fram till år 2033. Detta är en kraftig sänkning av den förväntade ökningen i 2023 års framskrivning, som var omkring 150 platser om året. Detta medför att det förväntade behovet i slutet av första planeringsperioden är omkring 1 000 platser lägre än i fjolårets framskrivning, vilket motsvarar 7-8 förskolor. Dessa stora svängningar, i såväl prognos som framskrivning, gör en långsiktig planering oerhört svår.

I de kommunala förskolorna var den 31 januari i år 3 144 barn inskrivna (3 378 platser) och i de enskilt drivna förskolorna var motsvarande siffra 1 813 (2 299 platser). Sammanlagt har förskolorna 5 677 platser med 4 957 inskrivna barn.

Det finns således en pedagogisk överkapacitet på omkring 700 platser inom stadsdelsområdet. Av denna överkapacitet står de enskilt drivna förskolorna för knappt 480 och förvaltningen för ca 230. Siffrorna baseras på den pedagogiska kapaciteten, vilket är det högsta möjliga antalet barn som förskolorna i dagsläget kan ta emot, vilket framför allt baseras på antalet pedagoger. Jämfört med föregående år har överkapaciteten minskat, detta då flera avdelningar stängts i takt med ett minskande barnantal.

Barnantalet kommer, enligt prognos och framskrivning, fortsatt att öka, men den förväntade ökningen motsvarar inte den överkapacitet som idag finns än på några år. Dock måste hänsyn tas till vissa lokalers behov av renovering, samt till de befintliga förskolornas placering i förhållande till den kommande nyproduktionen. Därtill behövs en viss flexibilitet inom lokalbeståndet, dels för att hantera svängningar i antalet barn beroende på årstid, dels för att ha utrymme för tillfälliga evakueringar, både planerade och icke planerade, samt för att hantera osäkerheten i prognoserna.

I Järva gick ca 61 % av de inskrivna barnen i förskoleåldern i kommunal förskola medan 39 % gick i förskola i enskild regi år 2024. Situationen varierade dock kraftigt mellan de olika stadsdelarna. Förvaltningen ser en viss överetablering av enskilt drivna förskolor då antalet lediga platser är avsevärt större än inom de kommunala. Hyresnivåerna är idag generellt lägre inom de kommunala hyresvärdarna, men många av dessa lokaler är också i stort behov av ombyggnation. Förvaltningen har endast någon återstående paviljong inom detta bestånd, men flera förskolor är i behov av renovering.

Tre förskolor inom koncernen Regnbågen; Stjärnan, Tulpanen och Solrosen, samtliga i

Husby, stängde under 2024 efter att Förvaltningsrätten avslagit överklagan om att dra in huvudmannens (Stockholms stads) godkännande om att bedriva verksamhet.

Järva

	<i>Enskild</i>	<i>Kommunal</i>
01 Akalla	32,2	67,8
01 Husby	42,3	57,7
01 Kista	54,1	45,9
01 Rinkeby	48,6	51,4
01 Bromsten	35,3	64,7
01 Solhem	21,6	78,4
01 Sundby	18,1	81,9
01 Tensta-Hjulsta	34,3	65,6

Tabell 4 – Andelen barn som går i enskilt drivna förskolor och kommunala förskolor per stadsdel 2024

Verksamheterna fortsätter arbetet med utveckling och optimering av det befintliga lokalbeståndet. Det har funnits ett överskott av lokaler inom förvaltningens försorg, men efter att nämnden fattat beslut om att avbryta ett antal projekt ser detta överskott ut att minska betydligt. Ett antal nya kommunalt drivna förskolor planeras alltså i samband med den fortsatta kraftiga stadsutvecklingen och bostadsbyggandet i Kista och Bromsten.

Verksamheterna arbetar nu tillsammans med stadsbyggnadskontoret för avgöra vilka projekt som ska prioriteras framöver. Anledningarna till den förändrade hållningen är flera, men de främsta orsakerna är att det prognostiserade barnantalet kraftigt sjunkit i förhållande till hur det såg ut när dessa beslut fattades.

Ett antal förskolelokaler är idag tomställda av olika skäl. Förskolan Blomsterängen på Nidarosgatan är stängd pga. en omfattande vattenskada som, enligt fastighetsägaren SISAB, inte kommer att gå att åtgärda. Förskolan måste därför antingen avvecklas eller rivas och byggas upp på nytt. Förskolan Kuddby i Rinkeby är tillfälligt stängd efter en brand och efterföljande renovering. För närvarande utreds lokalen för eventuell avveckling. Därtill har förskolan Växthuset i Rinkeby nyligen öppnats igen efter att ha varit tillfälligt stängd pga minskat barnantal. Förskolan på Norra Vägen 4 i Bromsten är stängd för renovering. Här finns också förskolan Björkbacken i Husby, där det inte finns inskrivna barn men förskolan har en kapacitet om 72 platser. Förskolan används idag som utbildningslokal och kontor inom den pedagogiska verksamheten. Tekniska kapaciteten om 72 platser är inräknad i stadsdelens totala kapacitet. Förskolan på Rinkebysvägen 22 är tomställd och överlåten på annan verksamhet.

5.6.2 Planering av lokaler för år 2026-2033 (första planeringsperioden)

En plan har tagits fram och aktiverats för att komma till rätta med överkapaciteten i norra stadsdelarna och samtidigt möta den kommande utbyggnaden i Kista och Akalla. Under 2024 tog nämnden beslut om att återkalla beslut om byggnation av förskolor i kv. Isafjord (6 avdelningar) och Kista Äng (9 avdelningar). Därtill beslutades att ett projekt inom kv. Odde, som ännu inte kommit till beslutsfas, skulle avbrytas.

För stadsutbyggnadsprojektet Saima i Akalla kommer förvaltningen i första hand föreslå att ingen ny förskola uppförs. Om behov skulle uppstå kan en fyra avdelningars förskola komma att behövas efter 2033. Det finns också möjlighet för förvaltningen att ta över hyresavtal med en tomställd SISAB-förskola i anslutning till befintlig verksamhet i norra Akalla om behov

skulle uppstå. I övrigt förväntas nuvarande bestånd, samt de fyra tillkommande, kunna möta det behov som uppstår i och med stadsutvecklingsprojekten. Det kommer, om alla projekt genomförs, fortfarande finnas en överkapacitet inom de kommunala förskolorna, men överskottet kommer inte vara lika stort som idag. Om de fyra planerade förskolorna byggs räknar förvaltningen med följande utbyggnadstakt.

- Kista äng med fyra avdelningar tas i bruk årsskiftet 2025/2026,
- Skagafjord (Varmalid) med fyra avdelningar 2029,
- Odde med sex avdelningar ca 2029,
- Odde med sju avdelningar 2030.

Utöver detta tillkommer i Bromsten

- Winqvists väg med 8 avdelningar under 2027/2028 och
- Frodevägen med 8 avdelningar 2029/2030.

Förskolan på Winqvists väg har drabbats av stora fördyrningar sedan genomförandebeslut fattats 2021. Då låg den, av SISAB, beräknade hyran på drygt 3 mnkr. Som en följd av ökade generella kostnader för material och produktion, samt besvärliga markförhållanden har den beräknade årshyran nu passerat 7,1 mnkr. SISAB presenterar i mars en uppdaterad kalkyl och utifrån denna behöver nämnden fatta reviderat genomförandebeslut om förskolan.

I övrigt har genomförandebeslut fattats för förskolan Gullingeplan i Tensta, men den har blivit kraftigt fördyrad sedan beslutet togs och i samband med ett vikande barnantal så förvaltningen kommer föreslå att projektet avbryts. Beslut väntas kunna fattas i april 2025.

Det är även osäkert om förskolan på Skogängsvägen i Bromstensstaden kommer att byggas. Här finns än så länge bara ett inriktningsbeslut i frågan. Förskolan som planeras i och med utbyggnaden av kvarteret Porkala i Akalla kan också komma att strykas. Än så länge ligger den långt fram i tiden, först mot slutet av planperioden, och beslut har inte fattats än.

Förvaltningen har, tillsammans med avdelningen för förskola, tagit fram planer för förskoleutvecklingen i samtliga stadsdelar i Järva. Utöver nybyggnation i Kista och Bromsten samt eventuellt i Akalla planeras inga nya förskolor. Planeringen är fokuserad på hantering av nuvarande lokalbestånd och optimering utifrån den förväntade befolkningsutvecklingen samt den pedagogiska miljön.

I kvarteret Skalholt i centrala Kista tillkommer under första delen av planperioden en enskilt driven förskola på ca 700 kvm bta, vilket kan motsvara ca 70 barn. Förvaltningen räknar med att den tas i drift under 2026/2027. De finns även möjlighet att bedriva en öppen förskola i samma kvarter, också den enskilt driven. I övrigt känner förvaltningen inte till några kommande enskilda förskolor.

Kostnadsutveckling

De senaste åren har de beräknade kostnaderna för nyproduktion av förskolor gått upp till nivåer som saknar motstycke. Det ger prognostiserade kostnader för årshyror som är många gånger högre än för bara något år sedan. Generellt ökar också kostnaderna efter det att nämnden fattat genomförandebeslut. Detta gäller också förskolor som produceras av externa aktörer, men SISAB aviserar att enskilda projekt på förskolor med 6 eller fler avdelningar i de flesta fall överskrider kostnader på 100 miljoner kronor. Det genererar årshyror på uppskattningsvis mellan 7 och 10 miljoner kronor. Det är oerhört svårt att uppskatta den kommande kostnadsutvecklingen för nya förskolor.

En växande stad behöver förutsättningar för att ta emot barn i förskolan. Staden kan inte välja

att inte bygga förskolor, men med nuvarande kostnadsbild så kommer projekten inte att inrymmas inom de befintliga budgetramarna.

5.6.3 Planering av lokaler för år 2034-2045 (andra planeringsperioden)

Som alltid är situationen för den andra planeringsperioden väldigt osäker. Det saknas såväl befolkningsprognoser som förskoleframskrivning så all planering baseras på ett förmodat bostadsbyggande. Detta bygger i sin tur på kommande detaljplaner, planprogram och andra planer och ger endast en betydligt osäkrare bild av den kommande situationen. Förvaltningen har över de senaste åren sett hur situationen i Sverige och i omvärlden, med såväl pandemi som Rysslands invasion av Ukraina, kraftigt påverkat tillgång på råvaror och material för bostadsbyggande vilket i sin tur haft stor effekt på bostadsmarknaden. I kombination med en innevarande lågkonjunktur, konkurser och höjda räntekostnader för exempelvis bostadsköp så påverkas hela byggbranschen. Svängningar kan komma relativt fort och det är rimligt att anta att marknaden åter kommer att vända upp och kommande planer för bostadsbyggande blir realiserade.

Det finns i dagsläget inga konkreta planer för lokaler för pedagogisk verksamhet under den andra planeringsperioden. Kommande större bostadsprojekt bör dock alltid ta höjd för det medföljande barnantalet. I nordöstra Kista kan ett kommande bostadsbyggnads- och strukturomvandlingsprojekt komma att medföra ett behov av nya förskolor. Det saknas idag förskolor i närområdet eftersom det endast finns arbetsplatser här. Förvaltningen har signalerat detta till Stadsbyggnadskontoret och Exploateringskontoret.

Av samma anledning finns det heller ingen kännedom om kommande fristående verksamheter i den andra planeringsperioden.

5.7 Övrig information

Särskild redovisning av vissa lokalprojekt. Inga särskilda lokalprojekt finns att redovisa för Järva stadsdelsförvaltning.

6 Övriga redovisningar

Demokrati

Stadsdelsnämnden har under början av 2025 antagit en handlingsplan för lokal demokratiutveckling i Järva. Handlingsplanen identifierar tre utvecklingsområden som förvaltningen ska arbeta med för att bidra till att stärka delaktighet och inflytande i förvaltningens olika delaktighetsprocesser.

Det första utvecklingsområdet handlar om att stärka och utveckla nya och befintliga strukturer för delaktighet i beslutsprocessen. Detta ska ske genom att förstärka kopplingen mellan pensionärsrådet och rådet för funktionshinderfrågor och nämndprocessen samt att utveckla hållbara och långsiktigt fungerande forum för ungas delaktighet.

Det andra utvecklingsområdet handlar om att utveckla arbetet med deltagandeprocesser och förflytta beslutsmandat till dialogen. Det ska ske genom att utveckla dialogmomentet i Järvas medborgardialoger, framtagande av metodstöd för genomförandet av dialoger samt att förtydliga rollerna som möjliggörare hos förvaltningens uppsökande funktioner i syfte att förmedla lättillgänglig information och öka deltagandet.

Det tredje utvecklingsområdet handlar om att utveckla information, kommunikation, transparens och återkoppling. Det ska ske genom att utveckla uppföljning och kommunikation

om medborgarförslag, utveckla former för kommunikation och dialog om miljö- och klimatfrågor, utveckla befintliga och nya metoder för att öka invånares inflytande över stadsutvecklingsprocesser och satsningar inom Fokus Järva samt att öka medverkan i öppna civilsamhällesforum i syfte att öka lokalkännedomen och stärka relationer.

Förvaltningen anordnar regelbundet olika typer av dialoger i stadsdelsområdet. Dialogforum, där förtroendevalda, tjänstemän, föreningsliv och invånare deltar, hålls fyra gånger per år. Under 2025 behandlar Dialogforum temana barn och ungas delaktighet, trygghet och lokal demokrati. Dialogforum ska under perioden 2025 till 2026 bedrivas i projektför att stärka strukturen och möjligheterna till en systematisk utvärdering av dialogerna. Ett annat utvecklingsområde är att skapa mer utrymme för dialog under Dialogforum och stärka kopplingen till förvaltningens utvecklingsarbete.

Under 2025 ska medborgarbudgeten avseende ett utegym vid Husby Gård avslutas. I samband med verksamhetsplan ansökte nämnden om demokratimedel för att genomföra en ny medborgarbudget för utvecklingen av dansbanan vid Akalla By. Förutsatt att demokratimedlen beviljas kommer en ny medborgarbudgetprocess påbörjas under året och slutföras under 2026.